

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Τμήμα Ρωσικής Γλώσσας και Φιλολογίας και Σλαβικών Σπουδών

Διεθνές Διεπιστημονικό Συνέδριο

**Διαδρομές του μπαχτινικού στοχασμού
χθες και σήμερα**

Αθήνα, 5-6 Μαρτίου 2026

Φιλοσοφική Σχολή, ΕΚΠΑ

Τεύχος Περιλήψεων

National and Kapodistrian University of Athens
Department of Russian Language and Literature and Slavic Studies

International Interdisciplinary Conference

Paths of Bakhtinian Thought Then and Now

Athens, 5-6 March 2026

School of Philosophy, NKUA

Book of Abstracts

Abbreviations:

AUTH	Aristostotle University of Thessaloniki
CHUO-U	Chuo University, Tokyo
DUTH	Democritus University of Thrace
MINEDU	Ministry of Education, Religious Affairs and Sports
NKUA	National and Kapodistrian University of Athens
OUC	Open University of Cyprus
PUSPS	Panteion University of Social and Political Science
TPGHP	Tzaneio Prefecture General Hospital of Piraeus
UA	University of Angers
UCY	University of Cyprus
UGR	University of Granada
UNIBA	University of Bari "Aldo Moro"
UNIBUC	University of Bucharest
UOC	University of Crete
UOWM	University of Western Macedonia
UWB	University of Bialystok
VU	Vilnius University

Συνομογραφίες:

ΑΠΘ	Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
ΑΠΚ	Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου
ΔΠΘ	Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
ΕΚΠΑ	Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
ΠΑ	Πανεπιστήμιο Ανζέ
ΠΒΙ	Πανεπιστήμιο Βίλνιους
ΠΒΟΥΚ	Πανεπιστήμιο Βουκουρεστίου
ΠΓΡ	Πανεπιστήμιο Γρανάδας
ΠΔΜ	Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
ΠΚ	Πανεπιστήμιο Κρήτης
ΠΚΥ	Πανεπιστήμιο Κύπρου
ΠΜΠ	Πανεπιστήμιο Μπιαουίστοκ
ΠΜΠΑ	Πανεπιστήμιο Μπάρι "Άλντο Μόρο"
ΠΠΚΠΕ	Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
ΠΤΤ	Πανεπιστήμιο Τσούο, Τόκυο
ΤΠΓΝΠ	Τζάνειο Περιφερειακό Γενικό Νοσοκομείο Πειραιά
ΥΠΑΙΘΑ	Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού

Participants:

Christos	Arampatzis	AUTH
Antonia	Patsiodimou	AUTH
Natalia	Arsentieva	UGR
Gencho	Banev	NKUA
Teodora	Boboc	UNIBUC
Tatiana	Borisova	NKUA
Axinia	Crasovschi	UNIBUC
Manolis	Dafermos	UOC
Symeon	Degermentzidis	AUTH
Natassa	Chalkia	UWM
Areti Dimitra	Douka	UA, NKUA
Maria	Dimasi	DUTH
Evangelia	Aravani	NKUA
Camelia	Dinu	UNIBUC
Anca Maria	Bercaru	UNIBUC
Fatima	Eloeva	VU
Thanasis	Gkiouras	UOC
Polydoros	Gkoranis	NKUA
Dionysis	Goutsos	NKUA
Evangelos	Intzidis	NKUA
Elena	Ioannidou	UCY
Natalia	Ishchenko	NKUA
Nikoletta	Kanavou	NKUA
Aikaterini	Kikou	NKUA
Olga	Kodochigova Testova	UNIBUC
Lymperis	Koreas	NKUA
Kalliopi	Kountoura	NKUA
Marios-Kyparissis	Moros	PUSPS
Ifigeneia	Moulinou	NKUA
Athanasios	Natsis	NKUA
Susan	Petrilli	UNIBA
Augusto	Ponzio	UNIBA
Ivana	Petrovic Christopoulou	MINEDU
Giorgos	Pinakoulas	
Elena	Sartori	NKUA

Christos Panagiotis Dusita	Pozidis Ristin	OUC UNIBUC
Maria Aikaterini	Sgouridou Moustakatou	NKUA NKUA
Alexandra Ilias Konstantinos Sergejus Iuliana Anna Vasiliki Athanasios Tasoula Kamilla Artur	Shaitan Spyridonidis Stamatiou Temčinas Timofte Vangelakoudi Velliou Verdis Voutsina Yusupova Zachar	CHUO-U AUTH TPGHP NKUA UNIBUC NKUA NKUA NKUA NKUA DUTH UWB

Christos Arampatzis, AUTH

Antonia Patsiodimou, AUTH

The Reception of Biblical and Christian Literature through Bakhtinian Theory

The impact of Bakhtin's theory on the reception of biblical and Christian literature has been decisive in shaping interpretive practice, not least in its insistence that texts be approached as dynamic systems and in its attention to the intertextual relations they generate. Bakhtinian concepts such as heteroglossia, dialogism, the carnivalesque as a principle of subversion, and the unfinalisability of the open ending are employed to identify distinct voices and to account for the processes through which meaning is constructed. At the same time, Bakhtin's framework provides robust tools for analysing rhetoric in anti-heretical (polemical) Christian writings and enables a more nuanced understanding of biblical and patristic texts. The ideological weight carried by references, citations, and allusions to scriptural passages—elements that form the mosaic of Christian literature—may be more adequately assessed through parallel readings of texts that enter into dialogue both with one another and with the reader's own interpretive horizon. Consequently, conceiving texts as living communication, together with the reader's experiential responsiveness, establishes dialogical reading as the primary mode of approach for bringing to light the depth of the multilayered meanings embedded in biblical and patristic discourse.

Keywords: Bakhtin; intertextuality; polyphony; dialogism; Christian literature

Χρήστος Αραμπατζής, ΑΠΘ

Αντωνία Πατσιοδήμου, ΑΠΘ

Η πρόσληψη της βιβλικής και χριστιανικής γραμματείας με την μπαχτινική θεωρία

Η επίδραση της θεωρίας του Μπαχτίν στην πρόσληψη της βιβλικής και χριστιανικής γραμματείας είναι καθοριστική στον τρόπο που η ερμηνευτική προσεγγίζει τα κείμενα ως δυναμικά συστήματα, καθώς και στη μελέτη των διακειμενικών σχέσεων που αναπτύσσουν. Μπαχτινικές έννοιες όπως η ετερογλωσσία, η διαλογικότητα, το «καρναβαλικό» στοιχείο της ανατροπής και το ανολοκλήρωτο του ανοιχτού τέλος αξιοποιούνται στην αναγνώριση διαφορετικών φωνών και στην κατασκευή του νοήματος. Ταυτόχρονα, η θεωρία του Μπαχτίν μας δίνει εργαλεία για τη μελέτη της ρητορικής στην αντιρρητική χριστιανική γραμματεία και επιτρέπει την εμβάθυνση της αντίληψης που έχουμε για τα βιβλικά και πατερικά κείμενα. Το ιδεολογικό βάρος των αναφορών, παραθέσεων και παραπομπών αγιογραφικών χωρίων που διαμορφώνουν το μωσαϊκό της χριστιανικής γραμματείας μπορεί να εκτιμηθεί με την παράλληλη ανάγνωση κειμένων που συνομιλούν μεταξύ τους και ταυτόχρονα με τον ερμηνευτικό ορίζοντα του αναγνώστη. Κατά συνέπεια, η ανοιχτή προοπτική των κειμένων ως ζωντανή επικοινωνία και η

βιοματική απόκριση του αναγνώστη αξιώνει τη διαλογική ανάγνωση ως την κύρια οδό προσέγγισης που αναδεικνύει το βάθος του πολυεπίπεδου νοήματος στον βιβλικό και αγιοπατερικό λόγο.

Λέξεις κλειδιά: Μπαχτίν, διακειμενικότητα, πολυφωνία, διαλογικότητα, χριστιανική γραμματεία.

Natalia Arsentieva, UGR

No-Alibi in Being and the Ontological Limits of the Novel: Dostoevsky through Early Bakhtin

Although Bakhtin's later theory of polyphony has been widely applied to Dostoevsky, the ontological dimension of responsibility developed in his early work *Toward a Philosophy of the Act* remains insufficiently examined in relation to the novelistic hero. This paper rereads Dostoevsky through the principle of "no-alibi in being," understood as the subject's irreplaceable and inescapable participation in the event of existence.

In the realist tradition, the biographical hero functions as a stable axiological center grounding narrative unity. In Dostoevsky, however, this model reaches a crisis. The hero—culminating the type of the "superfluous man"—questions the necessity of responsible participation after the loss of metaphysical foundations of moral duty. His tragedy lies not merely in guilt but in the refusal of active responsibility, resulting in self-alienation and a rupture between subject and being.

This ontological fracture produces a transformation of genre form. In *The Dream of a Ridiculous Man*, large-scale realism gives way to threshold narration, where responsibility re-emerges as an existential task rather than a metaphysical given. Early Bakhtin thus reveals Dostoevsky as a pivotal figure at the ontological limits of the classical novel.

Keywords: Bakhtin; Dostoevsky; no-alibi in being; responsibility; genre transformation.

Νατάλια Αρσέντιεβα, ΠΓΡ

Το «μη-άλλοθι στο είναι» και τα οντολογικά όρια του μυθιστορήματος: ο Ντοστογιέφσκι μέσα από τον πρώιμο Μπαχτίν

Παρότι η ύστερη μπαχτινική θεωρία της πολυφωνίας έχει εφαρμοστεί εκτενώς στο έργο του Ντοστογιέφσκι, η οντολογική διάσταση της ευθύνης, όπως αναπτύσσεται στο πρώιμο έργο του Μπαχτίν *Προς μια φιλοσοφία της πράξης*, παραμένει ανεπαρκώς διερευνημένη σε

σχέση με τον μυθιστορηματικό ήρωα. Η παρούσα ανακοίνωση επανερμηνεύει τον Ντοστογιέφσκι υπό το πρίσμα της αρχής του «μη-άλλοθι στο είναι», νοούμενης ως η αναντικατάστατη και αναπόδραστη συμμετοχή του υποκειμένου στο γεγονός της ύπαρξης.

Στην παράδοση του ρεαλισμού, ο βιογραφικός ήρωας λειτουργεί ως σταθερό αξιολογικό κέντρο που θεμελιώνει την αφηγηματική ενότητα. Στον Ντοστογιέφσκι, ωστόσο, το μοντέλο αυτό εισέρχεται σε κρίση. Ο ήρωας —οδηγώντας στον τύπο του «περιττού ανθρώπου»— αμφισβητεί την αναγκαιότητα της υπεύθυνης συμμετοχής, μετά την απώλεια των μεταφυσικών θεμελίων του ηθικού καθήκοντος. Η τραγικότητά του δεν έγκειται απλώς στην ενοχή, αλλά στην άρνηση της ενεργητικής ευθύνης, γεγονός που καταλήγει σε αυτοαλλοτρίωση και σε ρήξη ανάμεσα στο υποκείμενο και το είναι.

Η οντολογική αυτή ρωγή συνεπάγεται μετασχηματισμό της ειδολογικής μορφής. Στο *Όνειρο ενός γελοίου ανθρώπου*, ο μεγάλης κλίμακας ρεαλισμός υποχωρεί προς μια κατωφλιακή αφήγηση, όπου η ευθύνη επανεμφανίζεται ως υπαρξιακό έργο και όχι ως μεταφυσικό δεδομένο. Ο πρώιμος Μπαχτίν αναδεικνύει έτσι τον Ντοστογιέφσκι ως καίρια μορφή στα οντολογικά όρια του κλασικού μυθιστορήματος.

Λέξεις-κλειδιά: Μπαχτίν· Ντοστογιέφσκι· «μη-άλλοθι στο είναι»· ευθύνη· μετασχηματισμός είδους.

Gencho Banev, NKUA

The Bulgarian Contribution to the Western European Reception of Mikhail Bakhtin: Todorov and Kristeva as Mediators

This paper examines the role of Bulgarian theoretical traditions in shaping the Western European reception of Mikhail Bakhtin's work, focusing on the interventions of Tzvetan Todorov and Julia Kristeva. Its aim is to elucidate the ways in which these two thinkers—active within the French intellectual field from the 1960s onwards—served as key mediators between Russian philosophies of discourse and Western European theories of literature and semiotics.

The study considers, first, Todorov's systematic consolidation and interpretive presentation of Bakhtinian dialogism and, secondly, Kristeva's creative reconfiguration of central Bakhtinian concepts, most notably through the formulation of intertextuality. It then maps the dissemination of these theoretical mediations across the Western European landscape, with particular reference to the reception of Bakhtin as it developed through translations, publishing initiatives, and semiotic readings from the 1970s onwards.

Keywords: Mikhail Bakhtin; Tzvetan Todorov; Julia Kristeva; Bulgaria; France; dialogism; intertextuality.

Γκέντσο Μπάνεβ, ΕΚΠΑ

Η βουλγαρική συμβολή στη δυτικοευρωπαϊκή πρόσληψη του Μιχαήλ Μπαχτίν: Τοντόροφ και Κρίστεβα ως διαμεσολαβητές

Η ανακοίνωση εξετάζει τον ρόλο της βουλγαρικής θεωρητικής παράδοσης στη διαμόρφωση της δυτικοευρωπαϊκής πρόσληψης του έργου του Μιχαήλ Μπαχτίν, με επίκεντρο τις παρεμβάσεις του Τσβετάν Τοντόροφ και της Γιούλια Κρίστεβα. Στόχος είναι να αναδειχθεί ο τρόπος με τον οποίο οι δύο στοχαστές, δρώντας στο γαλλικό πνευματικό πεδίο από τη δεκαετία του 1960 και εξής, λειτούργησαν ως βασικοί διαμεσολαβητές μεταξύ της ρωσικής φιλοσοφίας του λόγου και των δυτικοευρωπαϊκών θεωριών της λογοτεχνίας και της σημειωτικής.

Η μελέτη εστιάζει, αφενός, στη συστηματοποίηση και ερμηνευτική παρουσίαση του μπαχτινικού διαλογισμού από τον Τοντόροφ και, αφετέρου, στη δημιουργική μετατόπιση βασικών μπαχτινικών εννοιών στο έργο της Κρίστεβα, ιδίως μέσω της έννοιας της διακειμενικότητας. Στη συνέχεια, χαρτογραφείται η διάχυση αυτών των θεωρητικών διαμεσολαβήσεων στο δυτικοευρωπαϊκό πεδίο, με ιδιαίτερη αναφορά στην πρόσληψη του Μπαχτίν, όπως αυτή διαμορφώθηκε μέσα από μεταφράσεις, εκδοτικές πρωτοβουλίες και σημειωτικές αναγνώσεις από τη δεκαετία του 1970 και εξής.

Λέξεις-κλειδιά: Μιχαήλ Μπαχτίν, Τσβετάν Τοντόροφ, Γιούλια Κρίστεβα. Βουλγαρία, Γαλλία, διαλογισμός, διακειμενικότητα.

Teodora Boboc, UNIBUC

The Linguocultural Representation of the Road Chronotope in Chingiz Aitmatov's Prose

The given paper aims to explore the linguocultural representation of the road chronotope in the prose of Chingiz Aitmatov. Drawing on Bakhtin's concept of the chronotope, we argue that Aitmatov reinterprets the classical chronotope of the road through Turkic mythopoetic traditions.

Particular attention is paid to the opposition between different types of roads. The traditional path of the ancestors is associated with ethical choice and collective memory, while the railway functions as a distinct chronotope marked by alienation. Linguistically, this contrast is revealed by means of lexemes such as rus. дорога – eng. road, rus. путь – eng. way, rus. железная дорога – eng. railway and, last but not least, rus. путь-дорога (a combination of two elements, that reflects the literary hero's ritualised departure, endowed with deep folkloric resonance), which we would render in English as "the long road ahead".

The article also examines alternative forms of the road, such as the trail, that in *The White Ship* reflects a child's vulnerable perception of the world or the road at sea, as depicted in *Spotted Dog Running Along the Seashore*.

Overall, Aitmatov's road chronotope emerges as a linguoculturally marked form of preserving and rethinking national memory through movement and journey.

Keywords: road chronotope, linguocultural representation, railway, road at sea, Chingiz Aitmatov.

Τεοντόρα Μπομπόκ, ΠΒΟΥΚ

Η γλωσσοπολιτισμική αναπαράσταση του χρονότοπου του δρόμου στην πεζογραφία του Τσινγκίζ Αϊτματόφ

Η παρούσα ανακοίνωση έχει ως στόχο να διερευνήσει τη γλωσσοπολιτισμική αναπαράσταση του χρονότοπου του δρόμου στην πεζογραφία του Τσινγκίζ Αϊτματόφ. Αξιοποιώντας την μπαχτινική έννοια του χρονότοπου, υποστηρίζουμε ότι ο Αϊτματόφ επανανοηματοδοτεί τον κλασικό χρονότοπο του δρόμου μέσα από τις τουρκικές μυθοποιητικές παραδόσεις.

Ιδιαίτερη έμφαση αποδίδεται στην αντίθεση ανάμεσα σε διαφορετικούς τύπους δρόμων. Το παραδοσιακό μονοπάτι των προγόνων συνδέεται με την ηθική επιλογή και τη συλλογική μνήμη, ενώ ο σιδηρόδρομος λειτουργεί ως διακριτός χρονότοπος, σηματοδοτημένος από την αλλοτρίωση. Σε γλωσσικό επίπεδο, η αντίθεση αυτή αναδεικνύεται μέσω λεξημάτων όπως ρωσ. *дорога* – αγγλ. *road*, ρωσ. *путь* – αγγλ. *way*, ρωσ. *железная дорога* – αγγλ. *railway* και, τέλος, ρωσ. *путь-дорога* (σύνθετος συνδυασμός δύο στοιχείων, που αποτυπώνει την τελετουργικά σημασιοδοτημένη αναχώρηση του λογοτεχνικού ήρωα, με έντονη λαογραφική φόρτιση), τον οποίο θα αποδίδαμε στα αγγλικά ως “*the long road ahead*” («ο μακρύς δρόμος που ανοίγεται μπροστά»).

Το άρθρο εξετάζει επίσης εναλλακτικές μορφές του δρόμου, όπως το ίχνος/μονοπάτι, το οποίο στο *Λευκό καράβι* αντανακλά την ευάλωτη παιδική πρόσληψη του κόσμου, ή τον θαλάσσιο δρόμο, όπως απεικονίζεται στο *Σκυλί πιτσιλωτό που τρέχει στην ακροθαλασσιά*.

Συνολικά, ο χρονότοπος του δρόμου στον Αϊτματόφ αναδεικνύεται ως γλωσσοπολιτισμικά σημασιοδοτημένη μορφή διατήρησης και αναστοχασμού της εθνικής μνήμης μέσω της κίνησης και του ταξιδιού.

Λέξεις-κλειδιά: χρονότοπος του δρόμου, γλωσσοπολιτισμική αναπαράσταση, σιδηρόδρομος, θαλάσσιος δρόμος, Τσινγκίζ Αϊτματόφ.

Tatiana Borisova, NKUA

Bakhtin’s “Dialogic Echoes” and “Double-Voiced Discourse” and the Medieval Translations of Ecclesiastical Literature

This paper seeks to apply Mikhail Bakhtin’s theory of dialogism to the analysis of ecclesiastical literature and its medieval translations. Taking as a case study the Church Slavonic translation of the Akathist Hymn, we describe the strategies through which the work’s intertextuality and aesthetic message are rendered within the horizon of another language and a different cultural milieu. Particular attention is paid to the specificities of the reception of Byzantine tradition in the Slavic world and to the dialogical functioning of that tradition within the target culture.

Keywords: Mikhail Bakhtin; dialogism; intertextuality; ecclesiastical literature; medieval translations; Akathist Hymn.

Τατιάνα Μπορίσοβα, ΕΚΠΑ

Οι «διαλογικοί απόηχοι» και ο «διφωνικός λόγος» του Μ. Μπαχτίν και οι μεσαιωνικές μεταφράσεις της εκκλησιαστικής γραμματείας.

Στο πλαίσιο της μελέτης γίνεται προσπάθεια εφαρμογής της θεωρίας της διαλογικότητας του Μ. Μπαχτίν για την ανάλυση της εκκλησιαστικής γραμματείας και των μεσαιωνικών μεταφράσεών της. Επιλέγοντας ως μελέτη περίπτωσης την ανάλυση της εκκλησιαστικής σλαβονικής μετάφρασης του Ακαθίστου Ύμνου περιγράφουμε τους τρόπους απόδοσης της διακειμενικότητας και του καλλιτεχνικού μηνύματος του έργου στα συμφραζόμενα άλλης γλώσσας και διαφορετικού πολιτισμού. Εξετάζονται οι ιδιαιτερότητες της πρόσληψης της βυζαντινής παράδοσης στον σλαβικό κόσμο και της διαλογικής λειτουργίας της στον πολιτισμό-στόχο.

Λέξεις-κλειδιά: Μ. Μπαχτίν, διαλογικότητα, διακειμενικότητα, εκκλησιαστική γραμματεία, μεσαιωνικές μεταφράσεις, Ακάθιστος ύμνος

Natassa Chalkia, UWM

Areti-Dimitra Douka, UA, NKUA

Small Form, Thick Time: The Domestic and Threshold Chronotopes of Gender in Jamaica Kincaid’s *Girl*

Jamaica Kincaid’s *Girl*, widely regarded as a landmark of small-form narrative, demonstrates how condensed form can function as a chronotopic intensifier, foregrounding the spatio-temporal production of subjectivity and the text’s hybrid generic economy

(Rabea & Almahameed, 2018). Read through Bakhtin’s concept of the chronotope, the text constructs an everyday domestic chronotope organized by iterative temporality: time accrues through repetition, instruction, and prohibition, while space becomes a normatively saturated environment governing conduct, affect, and embodiment (Bakhtin, 1981; Holquist, 2002). The accumulative imperative structure suspends linear development in favour of cyclical regulation, aligning with feminist accounts of gender as temporal inscription enacted through embodied micro-practices of labour, comportment, and speech (Butler, 2006; Ahmed, 2017; Freeman, 2010). Feminist readings of *Girl* have highlighted the disciplinary pedagogy of this domestic regime and its production of the gendered body and respectability (Bailey, 2010; Ohito, 2016). Within this chronotopic economy, the daughter’s brief interpolations operate as threshold moments—chronotopes of crisis and transition—where dialogic possibility emerges without stabilizing into full polyphony (Bakhtin, 1984). By foregrounding chronotope as the mediating structure between form, ideology, and gendered embodiment, the paper accounts for *Girl*’s enduring critical force in feminist criticism and narrative theory while remaining rigorously Bakhtinian.

Keywords: Chronotope; Threshold chronotope; Small-form narrative; Gendered socialization; Domestic temporality

Νατάσα Χαλκιά, ΠΔΜ

Αρετή-Δήμητρα Δούκα, ΠΑ, ΕΚΠΑ

Μικρή φόρμα, πυκνός χρόνος: οι οικιακοί και οι κατωφλιακοί χρονότοποι του φύλου στο *Girl* της Jamaica Kincaid

Το *Girl* της Jamaica Kincaid, το οποίο θεωρείται ευρέως ορόσημο της αφήγησης μικρής φόρμας, καταδεικνύει πώς η συμπυκνωμένη μορφή μπορεί να λειτουργήσει ως χρονοτοπικός ενισχυτής, αναδεικνύοντας τη χωροχρονική παραγωγή της υποκειμενικότητας και την υβριδική ειδολογική οικονομία του κειμένου (Rabea & Almahameed, 2018). Διαβασμένο μέσα από την έννοια του χρονότοπου του Μπαχτίν, το κείμενο συγκροτεί έναν καθημερινό οικιακό χρονότοπο οργανωμένο από επαναληπτική χρονικότητα: ο χρόνος συσσωρεύεται μέσω επανάληψης, διδαχής και απαγόρευσης, ενώ ο χώρος μετατρέπεται σε ένα κανονιστικά κορεσμένο περιβάλλον που ρυθμίζει τη συμπεριφορά, το συναίσθημα και την ενσώματη ύπαρξη (Bakhtin, 1981· Holquist, 2002). Η σωρευτική προστακτική δομή αναστέλλει τη γραμμική εξέλιξη υπέρ μιας κυκλικής ρύθμισης, ευθυγραμμιζόμενη με φεμινιστικές θεωρήσεις του φύλου ως χρονικής εγγραφής που επιτελείται μέσω ενσώματων μικρο-πρακτικών εργασίας, στάσης/συμπεριφοράς και λόγου (Butler, 2006· Ahmed, 2017· Freeman, 2010). Φεμινιστικές αναγνώσεις του *Girl* έχουν αναδείξει την πειθαρχική παιδαγωγική αυτού του οικιακού καθεστώτος και τον τρόπο με τον οποίο παράγει το έμφυλο σώμα και την κοινωνική «ευπρέπεια» (Bailey,

2010· Ohito, 2016). Εντός αυτής της χρονοτοπικής οικονομίας, οι σύντομες παρεμβολές της κόρης λειτουργούν ως κατωφλιακές στιγμές —χρονότοποι κρίσης και μετάβασης— όπου αναδύεται η δυνατότητα του διαλόγου, χωρίς όμως να σταθεροποιείται σε πλήρη πολυφωνία (Bakhtin, 1984). Αναδεικνύοντας τον χρονότοπο ως διαμεσολαβητική δομή ανάμεσα στη μορφή, την ιδεολογία και την έμφυλη ενσώματη ύπαρξη, η ανακοίνωση ερμηνεύει τη διαρκή κριτική ισχύ του *Girl* στη φεμινιστική κριτική και στη θεωρία της αφήγησης, παραμένοντας ταυτόχρονα αυστηρά μπαχτινική.

Λέξεις-κλειδιά: Χρονότοπος· κατωφλιακός χρονότοπος· αφήγηση μικρής φόρμας· έμφυλη κοινωνικοποίηση· οικιακή χρονικότητα.

Axinia Crasovschi, UNIBUC

Bakhtin and Tsvetaeva: Possible Convergences in the Application of Aesthetic Categories

Iconic figures in the cultural process of the first half of the twentieth century, Mikhail Bakhtin and Marina Tsvetaeva were markedly different personalities. Although no direct evidence has been found of their relationship—either creative or personal—it is nevertheless possible to discern in their work a number of shared preoccupations. Bakhtin’s admiring attitude towards Tsvetaeva’s writing is, in any case, well attested: he regarded her as a profoundly significant author.

The present study proceeds from several aesthetic and philosophical concepts developed by Bakhtin that may also be productively applied to an analysis of the poetics of Tsvetaeva’s oeuvre. Notions such as polyphony in Bakhtin and multivoicedness in Tsvetaeva, as well as laughter (the imperative to “laugh when one must not”), carnivalesque subversion, and related categories—so vividly articulated in the work of both authors—provide the basis for the inquiry and critical reflection that we propose to advance in this paper.

Keywords: Bakhtin; Tsvetaeva; dialogue; polyphonic thinking; multivoicedness; laughter; carnivalesque.

Αξίνια Κρασόβσκι, ΠΒΟΥΚ

Μπαχτίν και Τσβετάεβα: πιθανές συγκλίσεις στην εφαρμογή αισθητικών κατηγοριών

Εμβληματικές μορφές της πολιτισμικής διεργασίας του πρώτου μισού του 20ού αιώνα, ο Μιχαήλ Μπαχτίν και η Μαρίνα Τσβετάεβα υπήρξαν προσωπικότητες έντονα διαφορετικές. Αν και δεν έχουν εντοπιστεί άμεσες αποδείξεις για τη μεταξύ τους σχέση —δημιουργική ή προσωπική— είναι ωστόσο δυνατό να διακρίνει κανείς στο έργο τους ορισμένες κοινές

θεματικές και προβληματισμούς. Η θαυμαστική στάση του Μπαχτίν απέναντι στη γραφή της Τσβετάεβα είναι, σε κάθε περίπτωση, τεκμηριωμένη: την θεωρούσε δημιουργό ιδιαίτερου βάθους και σημασίας.

Η παρούσα μελέτη εδράζεται σε σειρά αισθητικών και φιλοσοφικών εννοιών που ανέπτυξε ο Μπαχτίν και οι οποίες μπορούν να αξιοποιηθούν παραγωγικά και στην ανάλυση της ποιητικής του έργου της Τσβετάεβα. Έννοιες όπως η πολυφωνία στον Μπαχτίν και η πολυγλωσσία/πολυφωνικότητα των φωνών (multivoicedness) στην Τσβετάεβα, καθώς και το γέλιο (η επιταγή να «γελά κανείς όταν δεν επιτρέπεται»), η καρναβαλική ανατροπή και συναφείς κατηγορίες —οι οποίες αρθρώνονται με ιδιαίτερη ένταση στο έργο και των δύο— συγκροτούν το θεωρητικό έδαφος της διερεύνησης και της κριτικής αναστοχαστικής προσέγγισης που προτείνουμε στην παρούσα ανακοίνωση.

Λέξεις-κλειδιά: Μπαχτίν· Τσβετάεβα· διάλογος· πολυφωνική σκέψη· πολυφωνία φωνών (multivoicedness)· γέλιο· καρναβαλικό στοιχείο.

Manolis Dafermos, UOC

Tracing the Dialogical Self: On the Impact of Mikhail Bakhtin's Work on Psychology

Mikhail Bakhtin's work has exerted a formative influence across a wide range of the social sciences and humanities, including psychology. The growing interest in Bakhtinian thought within psychological research is closely linked to the theoretical and methodological crisis of experimental social psychology, as well as to the broader shifts associated with the cultural and linguistic turns. In this context, there has emerged a demand for alternative approaches capable of moving beyond individualism, cognitivism, and positivism, and of foregrounding the social, historical, and dialogical character of psychic life and the self.

The reception and creative appropriation of Bakhtin's ideas is organically connected with the critique of individualistic accounts of the human mind and with the contestation of cognitivism and positivism as dominant epistemological "paradigms". Concepts such as dialogue, heteroglossia, polyphony, and the openness of meaning function as crucial theoretical resources for reconceptualising the self as a dynamic, polyphonic, and continuously evolving process. In this sense, Bakhtin's work has become a pivotal theoretical point of reference for the development of dialogical, cultural, and critical approaches in psychology.

Keywords: Mikhail Bakhtin; dialogism; psychology; polyphony; linguistic turn.

Μανώλης Δαφέρμος, ΠΚ

Ανιχνεύοντας τον διαλογικό εαυτό: σχετικά με την επίδραση του έργου του Μιχαήλ Μπαχτίν στην Ψυχολογία

Το έργο του Μιχαήλ Μπαχτίν άσκησε καθοριστική επίδραση σε ένα ευρύ φάσμα των κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών, συμπεριλαμβανομένης της Ψυχολογίας. Το αυξανόμενο ενδιαφέρον για τη μπαχτινική σκέψη στο πεδίο της Ψυχολογίας συνδέεται στενά με τη θεωρητική και μεθοδολογική κρίση της πειραματικής κοινωνικής ψυχολογίας, καθώς και με τις ευρύτερες μετατοπίσεις που σηματοδότησαν η πολιτισμική και η γλωσσική στροφή. Στο πλαίσιο αυτό, αναδύεται η ανάγκη για εναλλακτικές προσεγγίσεις που να υπερβαίνουν τον ατομοκεντρισμό, τον γνωστικισμό και τον θετικισμό, αναδεικνύοντας τον κοινωνικό, ιστορικό και διαλογικό χαρακτήρα της ψυχικής ζωής και του εαυτού.

Η πρόσληψη και η δημιουργική ενσωμάτωση των ιδεών του Μιχαήλ Μπαχτίν είναι οργανικά συνδεδεμένη με την κριτική των ατομοκεντρικών προσεγγίσεων του ανθρώπινου νου, την αμφισβήτηση του γνωστικισμού και του θετικισμού ως κυρίαρχων επιστημολογικών «παραδειγμάτων». Έννοιες όπως ο διάλογος, η ετερογλωσσία, η πολυφωνία και η ανοιχτότητα του νοήματος λειτουργούν ως κρίσιμα θεωρητικά εργαλεία για την επανανοηματοδότηση του εαυτού ως δυναμικής, πολυφωνικής και διαρκώς μεταβαλλόμενης διαδικασίας. Υπό αυτή την έννοια, το έργο του Μπαχτίν αναδεικνύεται σε κομβικό θεωρητικό σημείο αναφοράς για την ανάπτυξη διαλογικών, πολιτισμικών και κριτικών προσεγγίσεων στην Ψυχολογία.

Λέξεις-κλειδιά: Μιχαήλ Μπαχτίν, διαλογικότητα, Ψυχολογία, πολυφωνία, γλωσσική στροφή

Symeon Degermentzidis, AUTH

Zorba the Greek: A Didactic Approach Using Mikhail Bakhtin's Theoretical Tools

The instructional design and classroom implementation of the Kazantzakis extract included in the Modern Greek Texts anthology for Year 9 (Third Grade of Gymnasium) are grounded in methodological tools provided by Mikhail Bakhtin's theoretical framework. As is well known, dialogism constitutes a central axis of Bakhtin's philosophy of language, while dialogicality is a foundational notion deriving from the understanding of dialogue as a principle governing every communicative act—verbal and, simultaneously, non-verbal. In my teaching approach, emphasis is placed on the utterance-based function of the text's language and on the distinctive role of the context (*context of situation*), which decisively shapes meaning-making processes.

More specifically, Bakhtin's concept of the double-voiced word finds a masterly realisation in Zorbas' speech, while the heteroglossic dimension of the text is handled with particular finesse by Nikos Kazantzakis: the author's internally dialogised word generates discourse that is "double-voiced". It should be noted that the extract belongs to a polyphonic novel, in which the author frequently speaks in Zorbas' idiom, covertly echoing his own aspirations and evaluative orientations. In particular, the mechanism of the "conceptual bridge" that I employ plays a significant mediating role between the voices of the author and Zorbas; it is integrated into a process of identifying latent affinities between two conceptual "reservoirs".

In addition, I seek to foreground issues such as: (a) Kazantzakis's self-undermining discourse in relation to the "polemical" typology of his discourse; (b) words-as-signs functioning as indices of social factors in the construction of context; and (c) the transition from internally dialogised words to ideological signs, so as to illuminate the dynamic construction of emergent meanings. In conclusion, the primacy of the written code as a vehicle of static cultural apprehension is unsettled by the semiotic and intercultural extensions of the textual material.

Keywords: Dialogicality; Heteroglossia; Context; Double-voiced word; Ideological signs.

Συμεών Δεγερμεντζίδης, ΑΠΘ

Βίος και Πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά: διδακτική προσέγγιση με θεωρητικά εργαλεία του Μιχαήλ Μπαχτίν

Ο διδακτικός σχεδιασμός και η υλοποίηση της διδασκαλίας του σχετικού καζαντζακικού αποσπάσματος που περιλαμβάνεται στο ανθολόγιο ΝΕ Κειμένων της Γ' Τάξης Γυμνασίου στηρίζονται στην αξιοποίηση μεθοδολογικών εργαλείων που παρέχει το θεωρητικό υπόβαθρο του Μιχαήλ Μπαχτίν. Ως γνωστόν, ο «διαλογισμός» αποτελεί κεντρικό άξονα στη μπαχτινική φιλοσοφία της γλώσσας, ενώ η «διαλογικότητα» είναι θεμελιώδης έννοια που απορρέει από τη σύλληψη του διαλόγου που διέπει κάθε λεκτική και συνάμα μη λεκτική επικοινωνιακή πράξη. Στη διδακτική μου προσέγγιση αναδεικνύεται η εκφωνηματική λειτουργία της γλώσσας του κειμένου και ο ιδιαίτερος ρόλος του συγκεκριμένου πλαισίου που καθορίζει αποφασιστικά την παραγωγή νοημάτων.

Πιο συγκεκριμένα, η μπαχτινική λέξη «δύο φωνών» βρίσκει αριστοτεχνική εφαρμογή στα λόγια του Ζορμπά, ενώ η «ετερογλωσσική» διάσταση του κειμένου παρουσιάζεται με μαεστρία από το Νίκο Καζαντζάκη: η «εσωτερικά διαλογικοποιημένη» λέξη του συγγραφέα δημιουργεί έναν Λόγο «δύο φωνών». Σημειωτέον ότι το σχετικό απόσπασμα εντάσσεται σε ένα πολυφωνικό μυθιστόρημα, όπου ο συγγραφέας συχνά μιλάει στη γλώσσα του Ζορμπά, απηχώντας με συγκαλυμμένο τρόπο τις δικές του επιδιώξεις. Ειδικότερα, ο μηχανισμός της «εννοιολογικής γέφυρας» που υιοθετώ διαδραματίζει

σημαντικό ρόλο διαμεσολάβησης ανάμεσα στις φωνές του συγγραφέα και του Ζορμπά και ενσωματώνεται στη διαδικασία ανακάλυψης κρυμμένων ομοιοτήτων ανάμεσα σε δύο εννοιολογικές «δεξαμενές».

Επιπλέον, επιχειρώ να αναδείξω θέματα όπως α) τον αυτο-αναιρετικό λόγο του Καζαντζάκη σε σχέση με την «πολεμική» τυπολογία του Λόγου του, β) λέξεις – σημεία ως δείκτες κοινωνικών παραγόντων δόμησης του συγκεκριμένου και γ) τη μετάβαση από τις «εσωτερικά διαλογικοποιημένες» λέξεις στα «ιδεολογικά σημεία», ώστε να αναδειχθεί η οικοδόμηση των νέων νοημάτων με δυναμικό τρόπο. Συμπερασματικά, η πρωτοκαθεδρία του γραπτού κώδικα ως φορέα στατικής σύλληψης του πολιτισμού ανατρέπεται από τις σημειωτικές και διαπολιτισμικές προεκτάσεις του κειμενικού υλικού.

Λέξεις-κλειδιά: Διαλογικότητα· Ετερογλωσσία· Συγκείμενο· Λέξη δύο φωνών· Ιδεολογικά σημεία.

Maria Dimasi, DUTH

Evangelia Aravani, NKUA

Dialogicality as a Meta-Method in Literature Teaching: From Theory to Practice

This paper proposes to construe Mikhail Bakhtin's dialogism not merely as a pedagogical principle or a teaching technique, but as a meta-method within which the dialogue among different approaches to the teaching of literature can be re-signified. In this perspective, teaching methods are understood as distinct "voices" with specific, coexisting theoretical points of departure, standing in relations of interaction and mutual responsiveness. Through the Bakhtinian concept of polyphony, literature teaching is conceptualised as a dynamic dialogical field in which interpretive frameworks, reading experiences, and educational practices enter into productive exchange. The plurality and openness of interpretation are thus defined as constitutive elements of an approach to teaching that moves beyond formalism, remaining in continuous dialogue with both the co-text and the context of writing, as well as with the co-text and context of teaching a literary text.

On this basis, the paper will present teaching proposals with reference to the new lower-secondary Curriculum for Modern Greek Literature and will discuss applications drawn from one of the new textbooks for Year 7 (A' Gymnasium).

Keywords: Bakhtin; dialogism; Modern Greek Literature; lower secondary education (Gymnasium).

Μαρία Δημάση, ΔΠΘ

Ευαγγελία Αραβανή, ΕΚΠΑ

Η διαλογικότητα ως μετα-μέθοδος στη διδασκαλία της λογοτεχνίας. Από τη θεωρία στην πράξη

Στη συγκεκριμένη εισήγηση θα επιχειρηθεί η θεώρηση της διαλογικότητας του Μ. Μπαχτίν όχι απλώς ως παιδαγωγικής αρχής ή διδακτικής τεχνικής αλλά ως μετα-μεθόδου στο πλαίσιο της οποίας νοηματοδοτείται εκ νέου ο διάλογος μεταξύ των διαφορετικών προσεγγίσεων στη διδασκαλία της λογοτεχνίας, καθώς οι διδακτικές μέθοδοι αναδεικνύονται ως διακριτές «φωνές» με συγκεκριμένες συνυπάρχουσες θεωρητικές αφετηρίες, οι οποίες βρίσκονται σε σχέση αλληλεπίδρασης. Μέσα από τη μπαχτινική έννοια της πολυφωνίας η διδασκαλία της λογοτεχνίας νοείται ως δυναμικό πεδίο διαλόγου μεταξύ ερμηνευτικών σχημάτων, αναγνωστικών εμπειριών και εκπαιδευτικών πρακτικών. Η πολλαπλότητα και η ανοιχτότητα των ερμηνειών προσδιορίζονται ως συνιστώσες μιας διδακτικής προσέγγισης μακριά από κάθε φορμαλισμό, σε συνεχή διάλογο με το περικείμενο και το συγκείμενο της γραφής αλλά και της διδασκαλίας του/ενός λογοτεχνικού κειμένου

Υπό αυτή την οπτική θα παρουσιαστούν διδακτικές προτάσεις με σημείο αναφοράς το νέο Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα της Νεοελληνικής λογοτεχνίας του Γυμνασίου και εφαρμογές σε ένα από τα νέα εγχειρίδια για την Α΄ Γυμνασίου.

Λέξεις κλειδιά: Μπαχτίν, διαλογικότητα, Νεοελληνική Λογοτεχνία, Γυμνάσιο

Camelia Dinu, UNIBUC

Anca Maria Berbaru, UNIBUC

Discursive Polyphony: A Bakhtinian Reading of Danilo Kiš

The paper examines Danilo Kiš's short-story "A Tomb for Boris Davidovich" (1969), drawing on Mikhail Bakhtin's theory of polyphony and dialogism to show how the text reconstructs a fragmented biography within a totalitarian regime. Within this theoretical framework, the figure of B. D. Novski – a revolutionary erased from the official historical record – becomes the point of convergence for a polyphonic narrative structure. The story brings together a wide range of voices and discourses: the narrator-historian, repressive institutions, victims, witnesses and accomplices, archival materials and documents, meta-narrative interventions, and layered ideological positions. This plurality of perspectives does not seek to restore a unified biography; rather, it sustains an ongoing dialogue between history and fiction, undermining any form of narrative monologism.

Methodologically, the study combines narrative analysis with Bakhtinian conceptual tools, tracing the interplay of multiple voices and the tensions between authoritarian discourse (the single voice of the totalitarian state) and individual discourse (the plurivocal voice of the subject). By fragmenting chronology, multiplying pseudonyms, and rejecting an omniscient perspective, Kiš constructs a fictional archive that restores to the character the dialogue denied by history.

The study argues that the literary truth of the story does not lie in a single version of events, but in the polyphonic interaction of voices, thereby confirming the relevance of Bakhtinian theory for the analysis of postwar Yugoslav prose.

Keywords: Polyphony; Dialogism; Postwar Yugoslav literature; Historiographic metafiction; Totalitarianism.

Καμέλια Ντίνου, ΠΒΟΥΚ

Άνκα Μαρία Μπερκάρου, ΠΒΟΥΚ

Διαλογική πολυφωνία: μια μπαχτινική ανάγνωση του Ντανίλο Κις

Η ανακοίνωση εξετάζει το διήγημα του Ντανίλο Κις «Ένας τάφος για τον Μπόρις Νταβίντοβιτς» (1969), αξιοποιώντας τη θεωρία της πολυφωνίας και της διαλογικότητας του Μιχαήλ Μπαχτίν, προκειμένου να αναδείξει τον τρόπο με τον οποίο το κείμενο ανασυνθέτει μια κατακερματισμένη βιογραφία στο πλαίσιο ενός ολοκληρωτικού καθεστώτος. Εντός αυτού του θεωρητικού πλαισίου, η μορφή του Β. Ντ. Νόφσκι —ενός επαναστάτη που έχει διαγραφεί από το επίσημο ιστορικό αρχείο— καθίσταται σημείο σύγκλισης μιας πολυφωνικής αφηγηματικής δομής. Η αφήγηση συνενώνει ένα ευρύ φάσμα φωνών και λόγων: τον αφηγητή-ιστορικό, τους κατασταλτικούς μηχανισμούς, τα θύματα, τους μάρτυρες και τους συνεργούς, αρχειακά υλικά και έγγραφα, μετααφηγηματικές παρεμβάσεις, καθώς και διαστρωματωμένες ιδεολογικές θέσεις. Η πολλαπλότητα αυτή των οπτικών δεν αποβλέπει στην αποκατάσταση μιας ενιαίας βιογραφίας· αντιθέτως, συντηρεί έναν διαρκή διάλογο ανάμεσα στην ιστορία και τη μυθοπλασία, υπονομεύοντας κάθε μορφή αφηγηματικού μονολογισμού.

Μεθοδολογικά, η μελέτη συνδυάζει αφηγηματολογική ανάλυση με μπαχτινικά εννοιολογικά εργαλεία, ανιχνεύοντας την αλληλεπίδραση πολλαπλών φωνών και τις εντάσεις ανάμεσα στον αυταρχικό λόγο (τη μονοφωνική φωνή του ολοκληρωτικού κράτους) και στον ατομικό λόγο (την πολυφωνική/πολυφωνούμενη φωνή του υποκειμένου). Μέσα από τον κατακερματισμό της χρονολογίας, τον πολλαπλασιασμό των ψευδωνύμων και την απόρριψη μιας παντογνώστριας οπτικής, ο Κις συγκροτεί ένα «μυθοπλαστικό αρχείο» που αποκαθιστά στον ήρωα τον διάλογο τον οποίο η ιστορία του στέρησε.

Η μελέτη υποστηρίζει ότι η «λογοτεχνική αλήθεια» του διηγήματος δεν εδράζεται σε μία και μοναδική εκδοχή των γεγονότων, αλλά στην πολυφωνική αλληλεπίδραση των φωνών, επιβεβαιώνοντας έτσι την επικαιρότητα της μπαχτινικής θεωρίας για την ανάλυση της μεταπολεμικής γιουγκοσλαβικής πεζογραφίας.

Λέξεις-κλειδιά: Πολυφωνία· Διαλογικότητα· Μεταπολεμική γιουγκοσλαβική λογοτεχνία· Ιστοριογραφική μεταμυθοπλασία· Ολοκληρωτισμός.

Fatima Eloeva, VU

Polyphony Across Borders: Dostoevsky's *Crime and Punishment*, Bakhtinian Dialogism, and Their Resonance in Papadiamantis's *The Murderess*

This paper explores the influence of Fyodor Dostoevsky's *Crime and Punishment* (1866) on Alexandros Papadiamantis, focusing on how the Russian author's masterpiece catalyzed the creation of one of Greek literature's most intricate works, *The Murderess* (1903). Papadiamantis's translation of *Crime and Punishment* into Greek in 1889 facilitated Dostoevsky's introduction to Greek readers and profoundly impacted his own literary imagination. While *The Murderess* diverges significantly in theme, structure, and cultural context, its psychological depth and exploration of moral dilemmas invite comparison with Dostoevsky's novel.

This study examines the dialogic interplay between the two works, addressing contradictions in Papadiamantis's narrative approach and critical reception, which reveal the "aporias" of his authorship. Central to this discussion is the Bakhtinian concept of polyphony, a philosophical framework that emerged from Dostoevsky's narrative practice, which presents characters as independent voices engaged in open-ended dialogue. The paper highlights how Papadiamantis's work reflects this polyphonic tradition, reshaping Dostoevsky's themes into a uniquely Greek expression. By situating *The Murderess* within the broader framework of Dostoevsky's reception in Greece, the analysis reveals how the estrangement effect produced by intertextual connections underscores the dialogic potential of literature. This cross-cultural exploration affirms the enduring power of Dostoevsky's innovations in shaping global literary imagination.

Keywords: Polyphony; Mikhail Bakhtin; Alexandros Papadiamantis; *Crime and Punishment*; *The Murderess*.

Φατίμα Ελόεβα, ΠΒΙ

Πολυφωνία πέρα από σύνορα: το *Έγκλημα και Τιμωρία* του Ντοστογιέφσκι, η μπαχτινική διαλογικότητα και η απήχησή τους στη *Φόνισσα* του Παπαδιαμάντη

Η παρούσα ανακοίνωση διερευνά την επίδραση του *Έγκλήματος και Τιμωρίας* (1866) του Φιόντορ Ντοστογιέφσκι στον Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη, εστιάζοντας στο πώς το αριστούργημα του Ρώσου συγγραφέα λειτούργησε ως καταλύτης για τη δημιουργία ενός από τα πλέον σύνθετα έργα της νεοελληνικής λογοτεχνίας, της *Φόνισσας* (1903). Η μετάφραση του *Έγκλήματος και Τιμωρίας* στα ελληνικά από τον Παπαδιαμάντη το 1889 διευκόλυνε την πρόσληψη του Ντοστογιέφσκι από το ελληνικό αναγνωστικό κοινό και άσκησε βαθιά επίδραση στη δική του λογοτεχνική φαντασία. Παρότι η *Φόνισσα* αποκλίνει σημαντικά ως προς τη θεματική, τη δομή και το πολιτισμικό πλαίσιο, το ψυχολογικό της βάθος και η διερεύνηση ηθικών διλημάτων προσκαλούν σε γόνιμη συγκριτική προσέγγιση με το μυθιστόρημα του Ντοστογιέφσκι.

Η μελέτη εξετάζει τη διαλογική αλληλεπίδραση ανάμεσα στα δύο έργα, αναδεικνύοντας τις αντιφάσεις της αφηγηματικής στρατηγικής του Παπαδιαμάντη και της κριτικής πρόσληψής του, οι οποίες αποκαλύπτουν τις «απορίες» της συγγραφικής του θέσης. Κεντρικό άξονα της συζήτησης αποτελεί η μπαχτινική έννοια της πολυφωνίας—ένα φιλοσοφικό πλαίσιο που αναδύθηκε από την αφηγηματική πρακτική του Ντοστογιέφσκι και το οποίο προβάλλει τους χαρακτήρες ως αυτοτελείς «φωνές» που εμπλέκονται σε ανοιχτή, μη τελεσιδική διαλογική συνύπαρξη. Η ανακοίνωση υπογραμμίζει ότι το έργο του Παπαδιαμάντη αντανακλά αυτήν την πολυφωνική παράδοση, αναπλάθοντας ντοστογιεφσκικά θέματα σε μια κατεξοχήν ελληνική εκδοχή. Τοποθετώντας τη *Φόνισσα* στο ευρύτερο πλαίσιο της πρόσληψης του Ντοστογιέφσκι στην Ελλάδα, η ανάλυση δείχνει πώς το αποτέλεσμα αποξένωσης που παράγουν οι διακειμενικοί δεσμοί υπογραμμίζει τη διαλογική δυναμική της λογοτεχνίας. Η διαπολιτισμική αυτή διερεύνηση επιβεβαιώνει τη διαχρονική ισχύ των καινοτομιών του Ντοστογιέφσκι στη διαμόρφωση της παγκόσμιας λογοτεχνικής φαντασίας.

Λέξεις-κλειδιά: Πολυφωνία· Μιχαήλ Μπαχτίν· Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης· *Έγκλημα και Τιμωρία*· *Φόνισσα*.

Thanasis Gkiouras, UOC

Karl Marx's Work through Bakhtin's Theory: Experimental Approaches

While scholarship abounds in literary-historical attempts to trace and identify Marxist elements in Mikhail Bakhtin's work, reverse enquiries remain rare, if not virtually non-existent: how much Bakhtin is there in Marx?

As what might be described as a “first step” towards such a reversal, this paper foregrounds

aspects of Marx's corpus—both his properly critical writings (the critique of political economy) and his political journalism—that may be understood as sharing certain principles with Bakhtinian thought. In light of the material that has come to public attention through the ongoing publication of the *Marx–Engels Gesamtausgabe* (MEGA), this line of reading proves especially suggestive.

By way of indication, the presentation addresses, among other topics: heteroglossia and the mediation of language by social practice; the commodity form as a form of (the undermining of) dialogue; polyphony in *Capital* and the limits of the “character mask” (*Charaktermaske*); the question of theatre as a mode of political thinking and representation; the interweaving of prose-like characters within critical argumentation; and the materialist dimension of the body's presence as a demand for emancipation. Across these thematic domains, Bakhtinian theory may be put to the test to the benefit of readers of both thinkers.

Keywords: Karl Marx; critique of political economy; *Capital*.

Θανάσης Γκιούρας, ΠΚ

Το έργο του Karl Marx μέσα από τη θεωρία του Μπαχτίν. Πειραματικές προσεγγίσεις

Ενώ δεν λείπουν οι γραμματολογικές αναφορές ανίχνευσης και ανεύρεσης μαρξιστικών στοιχείων στο έργο του Μ. Μπαχτίν, μάλλον ελάχιστες έως και μηδενικές είναι οι απόπειρες αντίστροφης αναζήτησης: πόσος Μπαχτίν υπάρχει στον Marx;

Σε μια απόπειρα που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί 'πρώτο βήμα', αναδεικνύονται πλευρές του μαρξικού έργου – τόσο του καθαυτό κριτικού (της πολιτικής οικονομίας) όσο και του πολιτικού δημοσιογραφικού - οι οποίες μπορούν να εννοηθούν ως συμμεριζόμενες ορισμένες αρχές του μπαχτινικού έργου. Με το υλικό που έχει έρθει στο φως μέσα από τη συνέχιση της έκδοσης των Απάντων των Marx και Engels (MEGA), η ανάγνωση αυτή αναδεικνύεται ως ιδιαίτερα ενδιαφέροντα

Ενδεικτικά, κάποιες από τις θεματικές που αφορούν την παρουσίαση είναι το ζήτημα της ετερογλωσσίας και της διαμεσολάβησης της γλώσσας από την κοινωνική πρακτική· η εμπορευματική μορφή ως μορφή (υπονόμευσης) διαλόγου· η πολυφωνία στο Κεφάλαιο, και τα όρια της ‘χαρακτηρολογικής μάσκας’· το ζήτημα του θεάτρου ως μορφής νόησης και παρουσίασης της πολιτικής· η συνύφανση πεζογραφικών χαρακτήρων στην κριτική επιχειρηματολογία· η υλιστική διάσταση της παρουσίας του σώματος ως αίτημα χειραφέτησης. Σε όλες αυτές τις θεματικές μπορεί να δοκιμαστεί η μπαχτινική θεωρία, προς όφελος των αναγνωστών και αναγνωστριών αμφότερων των στοχαστών.

Λέξεις κλειδιά: Karl Marx, κριτική της πολιτικής οικονομίας, Το Κεφάλαιο.

Πολύδωρος Γκοράνης, ΕΚΠΑ

Μπόρισλαβ Πέκιτς, *Ο καιρός των θαυμάτων*: μια χρονοτοπική ανάγνωση

Ο καιρός των θαυμάτων του Μπόρισλαβ Πέκιτς συνετέθη το 1965 και αποτελεί το πρώτο μυθιστόρημα του συγγραφέως. Ένα έργο στο οποίο ο Πέκιτς συνθέτει τη θεματική του με αλληγορικό τρόπο καυτηριάζοντας τα δογματικά – απολυταρχικά καθεστάτα. Βασική πηγή – κείμενο αποτελεί η Αγία Γραφή, την οποία αφενός μεταμορφώνει και αφετέρου προβαίνει στη συνειδητή αποκάλυψη της δικής του πραγματικότητας – αλήθειας άλλοτε με χιούμορ άλλοτε με ειρωνική διάθεση καθιστώντας το έργο ως ένα «αιρετικό» κείμενο.

Στη παρούσα εισήγηση θα εφαρμοστεί η θεωρία του χρονότοπου του Μιχαήλ Μπαχτίν, σύμφωνα με την οποία η λογοτεχνική πρακτική διαμορφώνει την αντίληψη της δυναμικής του χρόνου στον χώρο, με βάση τις θέσεις του αφηγητή και κατά προέκταση του αναγνώστη.

Λέξεις-κλειδιά: Βίβλος, χρονότοπος, πολυφωνικό μυθιστόρημα, απολυταρχία, μεταπολεμική σερβική λογοτεχνία.

Polydoros Gkoranis, NKUA

Borislav Pekić, *The Time of Miracles*: A Chronotropic Reading

The Time of Miracles by Borislav Pekić was written in 1965 and is the author's first novel. In this work, Pekić develops his thematic concerns in an allegorical mode, offering a trenchant critique of dogmatic and authoritarian regimes. The Bible constitutes the primary source-text: Pekić both transforms it and, through a deliberate unveiling of his own lived reality—at times humorous, at times marked by irony—renders the novel a distinctly “heretical” text.

This paper applies Mikhail Bakhtin's theory of the chronotope, according to which literary practice shapes the perception of the dynamics of time in space, as mediated by the narrator's position and, by extension, the reader's.

Keywords: Bible; chronotope; polyphonic novel; authoritarianism; post-war Serbian literature.

Dionysis Goutsos, NKUA

Bakhtin/Voloshinov and 21st-Century Linguistics: An Essential Perspective

At the beginning of the twenty-first century, linguistics has sought to move beyond the dilemma first formulated by Voloshinov between abstract objectivism and individualistic subjectivism (1998 [1929]: 130 ff.). The theory and applications of Large Language

Models reopen the question of the nature of language beyond paradigms such as generative theory, on the one hand, and constructionist theories of linguistic identity, on the other. This paper argues that notions such as dialogism and addressivity are consonant with the priority accorded to interactional mechanisms in contemporary pragmatics (Levinson 2025). Sociolinguistics as a whole revolves around the concept of heteroglossia (Tsitsipis 2005), just as text linguistics centres on textual genres, while the evaluative and ideological character of language is underscored by applications in corpus linguistics (see Goutsos, forthcoming). Consequently, whether one considers Voloshinov to be a “mask” of Bakhtin or not (see Hirschkop 2021)—or even the reverse (Bronckart & Bota 2011)—there is no doubt that the contribution of the so-called Bakhtin Circle has been pivotal in the reorientation of linguistic thought and in the critical appraisal of the challenges confronting contemporary linguistics.

Keywords: evaluation; linguistics; ideology; Large Language Models.

Διονύσης Γούτσος, ΕΚΠΑ

Μπαχτίν/Βολόσινοφ και η γλωσσολογία του 21^{ου} αιώνα: Μια απαραίτητη οπτική

Στις αρχές του 21ου αιώνα η γλωσσολογία προσπαθεί να υπερβεί το δίλημμα, που περιέγραψε πρώτος ο Βολόσινοφ, ανάμεσα στον αφηρημένο αντικειμενισμό και τον ατομικιστικό υποκειμενισμό (1998 [1929]: 130 κ. εξ.). Η θεωρία και οι εφαρμογές των Μεγάλων Γλωσσικών Μοντέλων ξανατοποθετούν το ερώτημα για τη φύση της γλώσσας πέρα από πρότυπα όπως η γενετική θεωρία, από τη μια, και οι κατασκευαστικές θεωρίες της γλωσσικής ταυτότητας, από την άλλη. Στην ανακοίνωση επισημαίνεται ότι έννοιες όπως η διαλογικότητα και η απευθυντικότητα συμβαδίζουν με την προτεραιότητα των μηχανισμών αλληλεπίδρασης που διαπιστώνει η σύγχρονη πραγματολογία (Levinson 2025). Ολόκληρη η κοινωνιογλωσσολογία περιστρέφεται γύρω από την έννοια της ετερογλωσσίας (Τσιτσιπής 2005), όπως και η κειμενογλωσσολογία γύρω από τα κειμενικά είδη, ενώ η αξιολογική και ιδεολογική φύση της γλώσσας επισημαίνεται από τις εφαρμογές της γλωσσολογίας σωμάτων κειμένων (βλ. Γούτσος υπό έκδοση). Επομένως, είτε θεωρήσουμε τον Βολόσινοφ μια «μάσκα» του Μπαχτίν, είτε όχι (βλ. Hirschkop 2021) –ή και το αντίστροφο (Bronckart & Bota 2011)– δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η συνεισφορά του λεγόμενου κύκλου του Μπαχτίν είναι σημαντική στον αναπροσανατολισμό της γλωσσολογικής σκέψης και την κριτική αποτίμηση των προκλήσεων της σύγχρονης γλωσσολογίας.

Λέξεις-κλειδιά: αξιολόγηση, γλωσσολογία, ιδεολογία, Μεγάλα Γλωσσικά Μοντέλα

Evangelos Intzidis, NKUA

Bakhtin and Critical Literacy

Critical reflexivity—the capacity to think from the standpoint of the other—is a quality that counters the “banality of evil” under totalitarianism (Arendt 2009, 2017). In language education, critical language awareness seeks to cultivate precisely this disposition. This paper examines how Bakhtinian dialogism, and the emergence of meaning within heteroglossia, may be mobilised within critical literacy pedagogy in the classroom—understood as the systematic analysis of relations among discourse, power, access, diversity, and the design of meaning—thereby foregrounding the political and ethical dimensions of textual practices (Janks 2005; Kalantzis & Cope 2000; Luke 2015).

How might a language-education proposal be articulated that foregrounds critical non-identitarian thinking (Adorno 2006) and the plurality of voices? In what ways does the work of the so-called Bakhtin Circle strengthen a critical orientation that resists identitarian thinking and instrumental rationality by foregrounding the historicity of dialogical (discursive) practices?

Keywords: critical literacy; dialogical practices; critical reflexivity.

Ευάγγελος Ιντζίδης, ΕΚΠΑ

Μπαχτίν και Κριτικός γραμματισμός

Η κριτική αναστοχαστικότητα, η ικανότητα της σκέψης από την οπτική του άλλου αποτελεί ιδιότητα που αντιμάχεται τη ρηχότητα του κακού στον ολοκληρωτισμό (Arendt 2009,2017). Η κριτική γλωσσική επίγνωση στη γλωσσική αγωγή στοχεύει στην άσκηση αυτής της ιδιότητας. Η ανακοίνωση εξετάζει πώς η μπαχτινική διαλογικότητα, η ανάδυση του νοήματος στην ετερογλωσσία μπορεί να αξιοποιηθεί από τον κριτικό γραμματισμό στη σχολική τάξη, δηλαδή στη συστηματική ανάλυση των σχέσεων λόγου, ισχύος, πρόσβασης, ποικιλότητας και σχεδιασμού νοημάτων, αναδεικνύοντας τις πολιτικές και ηθικές διαστάσεις των κειμενικών πρακτικών (Janks2005, Kalantzis & Cope 2000, Luke 2015). Πώς θα συγκροτηθεί μια πρόταση γλωσσικής αγωγής με έμφαση στη κριτική μη-ταυτοτική σκέψη (Αντόρνο, 2006) και την ποικιλότητα των φωνών; Πώς το έργο του κύκλου Μπαχτίν ενισχύει τον κριτικό προσανατολισμό που αντιστέκεται στην ταυτοτική σκέψη και στην εργαλειακή λογική αναδεικνύοντας την ιστορικότητα των διαλογικών (discursive) πρακτικών;

Λέξεις κλειδιά: κριτικός γραμματισμός, διαλογικές πρακτικές, κριτική αναστοχαστικότητα

Elena Ioannidou, UCY

Multiaccentuality and the alien word: Evidence from the Greek Cypriot sociolinguistic context

This paper examines data from the Greek Cypriot sociolinguistic context through Bakhtin's and Voloshinov's notions of Multiaccentuality and the alien word, concepts that illuminate how linguistic ideologies are shaped and how signs and voices move between centrifugal and centripetal forces of discourse. Cyprus is characterized by social diglossia: Standard Modern Greek serves as the formal written variety, while Cypriot Greek functions as a non-standardized oral variety used mainly in informal communication. This long standing dichotomy has produced a strong value system in which the standard is associated with correctness, high aesthetics, and politeness, whereas the dialect is linked to low culture, vulgarity, and lack of education. Linguistic signs have historically been expected to remain monological and single voiced.

In the last two decades, however, the boundaries of this diglossic order have been increasingly contested. Cypriot Greek has entered public discourse, literature, political speech, and artistic production, creating multi voiced domains that challenge established ideologies. These developments have generated intense public debates and resistance from political parties and institutions advocating nationalistic and puristic conceptions of language.

Within this context, the paper analyses critical incidents where the use of multiple voices provoked strong reactions from nationalist and ultra-right groups. It focuses on two recent controversies: the attacks on the trilingual booklet of Cyprus's 2025 Architecture Biennale exhibition *To the Stones* for including Cypriot Greek and Turkish, and the opposition to the 2026 Eurovision entry for its use of dialect and allegedly "inappropriate" cultural representations. These incidents are interpreted through the lens of multiaccentuality, its suppression, and attempts to impose a single voiced sign through the deployment of the "alien word."

Keywords: Multiaccentuality; Alien word; Diglossia; Linguistic ideology; Heteroglossia / Multivoicedness

Έλενα Ιωαννίδου, ΠΚΥ

Πολυτονικότητα και ο αλλότριος λόγος: τεκμήρια από το ελληνοκυπριακό κοινωνιογλωσσικό πλαίσιο

Η ανακοίνωση εξετάζει δεδομένα από το ελληνόφωνο κυπριακό κοινωνιογλωσσικό πλαίσιο μέσα από τις έννοιες της πολυτονικότητας (multiaccentuality) και του «αλλότριου λόγου» (alien word) των Μπαχτίν και Βολόσινοφ, έννοιες που φωτίζουν τον τρόπο με τον οποίο συγκροτούνται οι γλωσσικές ιδεολογίες και τον τρόπο με τον οποίο τα σημεία και

οι φωνές κινούνται ανάμεσα στις φυγόκεντρες και κεντρομόλες δυνάμεις του λόγου. Η Κύπρος χαρακτηρίζεται από κοινωνική διγλωσσία: η Κοινή Νέα Ελληνική λειτουργεί ως η επίσημη γραπτή ποικιλία, ενώ η Κυπριακή Ελληνική ως μη τυποποιημένη προφορική ποικιλία που χρησιμοποιείται κυρίως στην ανεπίσημη επικοινωνία. Η μακρόχρονη αυτή διχοτόμηση έχει διαμορφώσει ένα ισχυρό αξιολογικό σύστημα, στο οποίο η πρότυπη ποικιλία συνδέεται με την ορθότητα, την υψηλή αισθητική και την ευγένεια, ενώ η διάλεκτος με τη «χαμηλή» κουλτούρα, τη χυδαιότητα και την έλλειψη μόρφωσης. Ιστορικά, τα γλωσσικά σημεία αναμένονταν να παραμένουν μονολογικά και μονοφωνικά.

Ωστόσο, τις τελευταίες δύο δεκαετίες τα όρια αυτής της διγλωσσικής τάξης αμφισβητούνται ολοένα και περισσότερο. Η Κυπριακή Ελληνική έχει εισέλθει στον δημόσιο λόγο, στη λογοτεχνία, στον πολιτικό λόγο και στην καλλιτεχνική παραγωγή, δημιουργώντας πολυφωνικούς χώρους που θέτουν υπό δοκιμασία τις παγιωμένες ιδεολογίες. Οι εξελίξεις αυτές έχουν προκαλέσει έντονες δημόσιες αντιπαραθέσεις και αντιστάσεις από πολιτικά κόμματα και θεσμούς που προωθούν εθνικιστικές και καθαρολογικές αντιλήψεις περί γλώσσας.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η ανακοίνωση αναλύει κρίσιμα περιστατικά όπου η χρήση πολλαπλών φωνών προκάλεσε έντονες αντιδράσεις από εθνικιστικές και ακροδεξιές ομάδες. Εστιάζει σε δύο πρόσφατες αντιπαραθέσεις: στις επιθέσεις κατά του τρίγλωσσου εντύπου της έκθεσης της Μπιενάλε Αρχιτεκτονικής Κύπρου 2025 *To the Stones* λόγω της συμπερίληψης Κυπριακής Ελληνικής και Τουρκικής, καθώς και στην αντίδραση απέναντι στη συμμετοχή της Κύπρου στη Eurovision 2026 εξαιτίας της χρήσης διαλέκτου και υποτιθέμενα «ακατάλληλων» πολιτισμικών αναπαραστάσεων. Τα περιστατικά αυτά ερμηνεύονται υπό το πρίσμα της πολυτονικότητας, της καταστολής της και των προσπαθειών επιβολής ενός μονοφωνικού σημείου μέσω της επίκλησης/ενεργοποίησης του «αλλότριου λόγου».

Λέξεις-κλειδιά: Πολυτονικότητα, «αλλότριος λόγος», Διγλωσσία, Γλωσσική ιδεολογία, Ετερογλωσσία / Πολυφωνία

Natalia Ishchenko, NKUA

The Crisis of the Protagonist's Completion According to Mikhail Bakhtin: Dostoevsky's Early Works

According to Bakhtin, Dostoevsky's early prose already gives rise to a type of hero who resists the author's finalising completion and cannot be contained within stable psychological or moral constants. The protagonists of Dostoevsky's early works appear as unformed and internally unintegrated consciousnesses, whose identity is enacted through conflicts of discourse, inner dialogues, and responses to social pressures. The "crisis of

completion” manifests itself as an inability to stabilise the hero within a definitive role or meaning, thereby anticipating the mature polyphonic form of the Dostoevskian novel.

The protagonist’s open-endedness does not constitute a narrative deficiency, but rather a deliberate aesthetic and philosophical choice that foregrounds the subject’s potentiality and the plurality of meaning. From this perspective, Dostoevsky’s early works emerge as a crucial stage in the formation of Bakhtin’s theory of the novel.

Keywords: Mikhail Bakhtin; Dostoevsky; unfinalisability; protagonist; narratology.

Ναταλία Ιστσένκο, ΕΚΠΑ

Η κρίση της ολοκλήρωσης του πρωταγωνιστή κατά τον Μιχαήλ Μπαχτίν: Τα πρώιμα έργα του Ντοστογιέφσκι

Σύμφωνα με τον Μπαχτίν, ήδη από την πρώιμη πεζογραφία του Ντοστογιέφσκι διαμορφώνεται ένας τύπος ήρωα που αντιστέκεται στην τελική ολοκλήρωση εκ μέρους του συγγραφέα, και δεν εντάσσεται σε ψυχολογικές ή ηθικές σταθερές. Οι πρωταγωνιστές των πρώιμων έργων του Ντοστογιέφσκι εμφανίζονται ως ασχημάτιστες και ασυγκρότητες συνειδήσεις, η ταυτότητα των οποίων τελείται μέσα από συγκρούσεις λόγων, εσωτερικούς διαλόγους και αντιδράσεις σε κοινωνικές πιέσεις. Η κρίση της ολοκλήρωσης εκδηλώνεται ως αδυναμία παγίωσης του ήρωα σε έναν τελικό ρόλο ή νόημα, γεγονός που προαναγγέλλει την ώριμη πολυφωνική μορφή του ντοστογιεφσκικού μυθιστορήματος. Το ανοιχτό τέλος του πρωταγωνιστή δε συνιστά αφηγηματικό έλλειμα, αλλά μία συνειδητή αισθητική και φιλοσοφική επιλογή, που αναδεικνύει την δυνατότητα του υποκειμένου και την πολλαπλότητα του νοήματος. Μέσα από αυτή την οπτική, τα πρώιμα έργα του Ντοστογιέφσκι αναδύονται ως κρίσιμο βήμα ως προς την διαμόρφωση της μπαχτινικής θεωρίας του μυθιστορήματος.

Λέξεις-κλειδιά: Μιχαήλ Μπαχτίν, Ντοστογιέφσκι, το ανολοκλήρωτο, πρωταγωνιστής, αφηγηματολογία

Nikoletta Kanavou, NKUA

The Humour of the Ancient Novel: A Bakhtinian Perspective

Scholars of the ancient novel frequently turn to Bakhtin for his influential concepts of the chronotope, polyphony, and dialogism. A further aspect of Bakhtin’s work that bears directly on novel theory is his historical and theoretical reflection on humour as a literary practice. Bakhtin himself, of course, commented on the *carnavalesque* and satirical dimension of the Roman “realist” novel (notably in Petronius and Apuleius). Drawing on interpretive examples from the ancient Greek “romance” or “idealistic” novel, this paper

will show how Bakhtin's thought can also enrich readings of humour within this ancient genre.

Keywords: ancient novel; carnivalesque; humour.

Νικολέττα Καναβού, ΕΚΠΑ

Το χιούμορ του αρχαίου μυθιστορήματος: η μπαχτινική οπτική

Οι μελετητές του αρχαίου μυθιστορήματος συχνά ανατρέχουν στον Μπαχτίν για τις χρήσιμες έννοιες του χρονότοπου, της πολυφωνίας και της διαλογικότητας. Μια ακόμη πτυχή του έργου του Μπαχτίν που συνδέεται με τη μελέτη του μυθιστορήματος είναι οι ιστορικές και θεωρητικές παρατηρήσεις του για το χιούμορ ως λογοτεχνική πρακτική. Ο Μπαχτίν είχε, βέβαια, ο ίδιος σχολιάσει το «καρνιαλικό» και σατιρικό στοιχείο στο ρωμαϊκό «ρεαλιστικό» μυθιστόρημα (στον Πετρώνιο και τον Απουλήιο). Μέσω παραδειγμάτων ερμηνείας από το αρχαίο ελληνικό «ρομαντικό-ιδεαλιστικό» μυθιστόρημα, θα δειχθεί πώς η σκέψη του Μπαχτίν μπορεί να εμπλουτίσει την ανάγνωση του χιούμορ και αυτού του αρχαίου είδους.

Λέξεις-κλειδιά: αρχαίο μυθιστόρημα, καρνιαλικό στοιχείο, χιούμορ

Aikaterini, Kikou, NKUA

Bakhtinian Thought in Russian and Greek Neoclassical Choreographies

The paper traces the trajectories of Bakhtinian thought in Daniel Lommel's choreography *The Ship of Fools* (National Theatre of Northern Greece, 1986). The work is a choreography shaped by medieval carnivalesque motifs and by influences from carnivalesque productions associated with Sergei Diaghilev's celebrated *Ballets Russes*. By translating Sebastian Brant's text into choreographic terms, Lommel in effect revives what constituted the quintessence of medieval and Renaissance laughter culture, as embodied in François Rabelais's major work and analysed in depth by Mikhail Bakhtin in *Rabelais and His World*: the uninhibited, subversive force of carnivalesque laughter and the lived experience of the tragicomic condition of human affairs, surrendered to the ceaseless play of becoming and metamorphosis.

More than this, the choreography foregrounds an awareness of the world's "ontological" comic quality—always already cast into the inevitability of ambiguity—which, against the proclamations of Enlightenment rationalism, is revealed as the true "sovereign" of the human realm. The operation of carnivalesque laughter, grotesque realism, the material-bodily principle, the reversibility of hierarchical relations, and the key figures of the festive

medieval and Renaissance universe provide the ground upon which Lommel constructs his “carnavalesque stage”, while also furnishing the critical tools required for a comprehensive reading and understanding of the performance.

Keywords: human pyramids; double bodies; somersault; medieval.

Αικατερίνη Κήκου, ΕΚΠΑ

Ο μπαχτινικός στοχασμός σε ρωσικές και ελληνικές νεοκλασικές χορογραφίες

Η ομιλία εντοπίζει τις διαδρομές του μπαχτινικού στοχασμού στη χορογραφία του Ντανιέλ Λομμέλ «Το Πλοίο των Τρελών» (ΚΘΒΕ 1986). Πρόκειται για μία χορογραφία με μεσαιωνικά καρναβαλικά θέματα αλλά και επιδράσεις από καρναβαλικές χορογραφίες των περίφημων Ρωσικών Μπαλέτων του Σ. Ντιάγκιλεφ. Ο Λομμέλ, μεταφέροντας το έργο του Σ. Μπραντ στη σκηνή χορογραφικά, στην ουσία αναβιώνει αυτό που ήταν η πεμπτουσία της μεσαιωνικής και αναγεννησιακής γελαστικής κουλτούρας, όπως αποτυπώνεται στο μεγάλο έργο του Φρανσουά Ραμπελαί και το οποίο αναλύει εις βάθος ο Μιχαήλ Μπαχτίν στο έργο του *Ο Ραμπελαί και ο κόσμος του (Rabelais and His World)* - Για τη λαϊκή κουλτούρα του Μεσαίωνα και της Αναγέννησης: την απερίσταλτα ανατρεπτική δύναμη του καρναβαλικού γέλιου και την εμπίωση της ιλαροτραγικότητας των ανθρωπίνων πραγμάτων, που προχωρούν παραδομένα στο αέναο παιχνίδι του γίγνεσθαι και της μεταμόρφωσης. Και ακόμη περισσότερο: την επίγνωση της «οντολογικής» κωμικότητας του κόσμου, ερριμμένου πάντοτε στο άφευκτο της αμφισημίας, η οποία αναδεικνύεται, ενάντια στις διακηρύξεις της Λογικής του Διαφωτισμού, ως η αληθινή «βασιλίδα» του ανθρώπινου κόσμου. Η λειτουργία του καρναβαλικού γέλιου, του γκροτέσκου ρεαλισμού, της υλικο-σωματικής αρχής, της αντιστρεψιμότητας των ιεραρχικών σχέσεων κ.λπ., καθώς και οι βασικές φιγούρες του εορταστικού μεσαιωνικού και αναγεννησιακού σύμπαντος αποτελούν το υπόβαθρο πάνω στο οποίο κτίζει ο Λομμέλ την «καρναβαλική σκηνή» του, προσφέροντας, παράλληλα, τα απαραίτητα εργαλεία για μια ολοκληρωμένη ανάγνωση και κατανόηση της παράστασης.

Λέξεις κλειδιά: Ανθρώπινες πυραμίδες, διπλά σώματα, κωλοτούμπα, μεσαιωνικός

Olga Kodochigova Testova, UNIBUC

From the Ancient Adventure-Everyday Chronotope to the Modern Hagiographic Novel: Bakhtinian Paths in Evgeny Vodolazkin's *Laurus*

In his essay "Forms of Time and of the Chronotope in the Novel", Mikhail Bakhtin examines the development of the novel through the chronotope, understood as the organization of spatial and temporal relations in literary texts. Among ancient novelistic chronotopes, he identifies the adventure-every day one, in which the protagonist undergoes

a transformative life journey structured by the sequence “guilt — trial — repentance — renewal.” This journey is presented through decisive crisis moments rather than as a complete biography. Time here becomes concrete and irreversible, while space is structured by the motif of the road, merging with the hero’s life path.

Bakhtin notes that elements of this chronotope extend beyond antiquity and are further developed in early Christian hagiography, where a saint’s life is likewise depicted through key moments of spiritual crisis. So, the theoretical part of the paper draws on Bakhtin’s theory of the chronotope and on D. S. Likhachev’s observations on artistic time in Old Russian hagiographic literature. The analytical part, in its turn, focuses on Evgeny Vodolazkin’s novel *Laurus*, which the author defines as a “modern hagiography.” The protagonist’s path from guilt to sanctity unfolds through spiritually significant episodes, allowing the novel to be interpreted as a contemporary actualization of the adventure-everyday chronotope.

The hypothesis of the study is that Bakhtin’s concept of the chronotope provides a productive tool for tracing continuity between ancient narrative forms, medieval hagiography, and contemporary Russian literature.

Key words: Bakhtin, Vodolazkin, adventure-everyday chronotope, hagiography, contemporary Russian literature

Όλγα Κοντοτσιγκοβα Τέστοβα, ΠΒΟΥΚ

Από τον αρχαίο χρονότοπο της περιπέτειας και της καθημερινότητας στο σύγχρονο αγιολογικό μυθιστόρημα: μπαχτινικές διαδρομές στο *Λαύρος* του Ευγένιου Βοντολάζκιν

Στο δοκίμιό του «Μορφές του χρόνου και του χρονότοπου στο μυθιστόρημα», ο Μιχαήλ Μπαχτίν εξετάζει την εξέλιξη του μυθιστορήματος μέσα από τον χρονότοπο, ο οποίος νοείται ως ο τρόπος οργάνωσης των χωρικών και χρονικών σχέσεων στα λογοτεχνικά κείμενα. Ανάμεσα στους χρονοτόπους του αρχαίου μυθιστορήματος, ο Μπαχτίν διακρίνει τον χρονότοπο της περιπέτειας-καθημερινότητας, στον οποίο ο πρωταγωνιστής διανύει μια μεταμορφωτική πορεία ζωής, δομημένη σύμφωνα με την ακολουθία «ενοχή — δοκιμασία — μετάνοια — ανανέωση». Η πορεία αυτή παρουσιάζεται μέσω καθοριστικών στιγμών κρίσης, και όχι ως πλήρης βιογραφία. Ο χρόνος καθίσταται εδώ συγκεκριμένος και μη αναστρέψιμος, ενώ ο χώρος οργανώνεται γύρω από το μοτίβο του δρόμου, συγχωνευόμενος με τη διαδρομή ζωής του ήρωα.

Ο Μπαχτίν επισημαίνει ότι στοιχεία αυτού του χρονότοπου υπερβαίνουν την αρχαιότητα και αναπτύσσονται περαιτέρω στην πρώιμη χριστιανική αγιογραφία, όπου ο βίος ενός αγίου αποδίδεται επίσης μέσω καιρίων στιγμών πνευματικής κρίσης. Έτσι, το θεωρητικό μέρος της μελέτης αντλεί από τη μπαχτινική θεωρία του χρονότοπου και από τις

παρατηρήσεις του D. S. Likhachev σχετικά με τον καλλιτεχνικό χρόνο στην παλαιорωσική αγιολογική γραμματεία. Το αναλυτικό μέρος, με τη σειρά του, εστιάζει στο μυθιστόρημα του Ευγένιου Βοντολάζκιν *Λάυρος*, το οποίο ο συγγραφέας χαρακτηρίζει ως «σύγχρονη αγιολογία». Η διαδρομή του πρωταγωνιστή από την ενοχή προς την αγιότητα εκτυλίσσεται μέσα από πνευματικά σημαίνοντα επεισόδια, επιτρέποντας την ερμηνεία του μυθιστορήματος ως σύγχρονης επικαιροποίησης του χρονότοπου της περιπέτειας–καθημερινότητας.

Η υπόθεση της μελέτης είναι ότι η μπαχτινική έννοια του χρονότοπου αποτελεί παραγωγικό εργαλείο για την ανίχνευση της συνέχειας ανάμεσα στις αρχαίες αφηγηματικές μορφές, τη μεσαιωνική αγιογραφία και τη σύγχρονη ρωσική λογοτεχνία.

Λέξεις-κλειδιά: Μπαχτίν, Βοντολάζκιν, χρονότοπος της περιπέτειας–καθημερινότητας, αγιολογία, σύγχρονη ρωσική λογοτεχνία.

Lymperis Koreas, NKUA

The Homeland and Its Voices: A Bakhtinian Analysis of a Novel from the Basque Country

This paper examines Fernando Aramburu's novel *Patria* (2016; Greek translation 2018) through the lens of Mikhail Bakhtin's theory of polyphony and dialogism. Aramburu dismantles the traumatic legacy of Basque terrorism by eschewing the monologic authority of an omniscient narrator. Instead, he establishes a polyphonic universe within the historical and social context of ETA's armed campaign, in which distinct consciousnesses enter into dialogue on ostensibly equal terms, articulating conflicting social and ideological languages (heteroglossia). In this way, *Patria* ceases to function merely as a retrospective historical account and is transformed into a dialogical space in which history, politics, collective memory, and individual pain are set in relation—alongside opposed affects such as mourning and vengeance, childhood innocence and adult political commitment.

Keywords: Bakhtin; dialogism; heteroglossia; Basque Country; nationalism.

Λυμπέρης Κορέας, ΕΚΠΑ

Η Πατρίδα και οι φωνές της. Μπαχτινική ανάλυση σε μια μυθιστορία της Χώρας των Βάσκων

Η παρούσα εισήγηση εξετάζει το μυθιστόρημα Πατρίδα (ισπανικά: *Patria*) του Fernando Aramburu (2016, ελλ. μετάφραση 2018) υπό το πρίσμα της θεωρίας του Mikhail Bakhtin για την πολυφωνία και τη διαλογικότητα. Ο Aramburu αποδομεί το τραύμα της βασκικής τρομοκρατίας, αποφεύγοντας τη μονοφωνική αυθεντία ενός παντογνώστη αφηγητή.

Αντιθέτως, εγκαθιδρύει ένα πολυφωνικό σύμπαν εντός του ιστορικού και κοινωνικού πλαισίου της ένοπλης δράσης της ΕΤΑ, όπου διαφορετικές συνειδήσεις διαλέγονται ισότιμα, εκπροσωπώντας συγκρουόμενες κοινωνικές και ιδεολογικές γλώσσες (ετερογλωσσία). Με αυτόν τον τρόπο η Πατρίδα παύει να είναι ιστορική αναδρομή αλλά μετατρέπεται σε χώρο διαλόγου ανάμεσα στην ιστορία, την πολιτική, τη συλλογική μνήμη και τον ατομικό πόνο, αντικρουόμενα αισθήματα, όπως ο θρήνος και η εκδίκηση, η παιδική αθωότητα και η ενήλικη στράτευση.

Λέξεις Κλειδιά: Μπαχτίν, διαλογικότητα, ετερογλωσσία, Χώρα των Βάσκων, εθνικισμός

Kalliopi Kountoura, NKUA

Unity and Autonomization of the Aesthetic Event in Bakhtin and Croce

Mikhail Bakhtin and the Italian philosopher Benedetto Croce are two major twentieth-century figures who, through their respective bodies of work, accord aesthetics a distinctive status while simultaneously insisting on its relative autonomy from the other sciences. Both thinkers challenge what they regard as misguided aesthetic theories surrounding art, placing emphasis on the unity of the aesthetic event (or aesthetic object). In doing so, they each bring to a close the unproductive dualism of form and content in the domain of art, thereby opening the way to a more adequate understanding of the aesthetic phenomenon itself.

On the basis of their aesthetic reflections, a renewed definition of the aesthetic event emerges, which in turn enables new interpretations of artistic conception and reception. Drawing on the notions of “intuition” and “isolation”, the paper seeks to foreground the unity and autonomy of aesthetic form, while also highlighting—without omission—the distinctive relationship between aesthetics and linguistics in both thinkers. Here, “the word” and “expression” are called upon to give form to content and impressions, with poetry presented as the most exemplary medium for realising the unity of the aesthetic event.

Keywords: aesthetics; Bakhtin; Croce; aesthetic event; poetry.

Καλλιόπη Κουντουρά, ΕΚΠΑ

Ενότητα και αυτονόμηση του αισθητικού γεγονότος στους Bakhtin και Croce

Ο Mikhail Bakhtin και ο Ιταλός φιλόσοφος Benedetto Croce αποτελούν δύο κορυφαίες προσωπικότητες του 20ού αιώνα, οι οποίοι μέσα από το έργο τους θα αποδώσουν στην αισθητική μια ξεχωριστή θέση καταδεικνύοντας ταυτόχρονα την ανάγκη για μια

αυτονόμηση αυτής από τις λοιπές επιστήμες. Αμφότεροι θα καταρρίψουν τις λανθασμένες αισθητικές θεωρίες που περιβάλλουν την τέχνη, δίνοντας έμφαση στην ενότητα του αισθητικού γεγονότος-αντικειμένου. Αρχικά, θα δοθεί ένα τέλος στον μη παραγωγικό δυισμό μορφής και περιεχομένου στο πεδίο της τέχνης και από τους δύο στοχαστές, γεγονός που ανοίγει τον δρόμο για μια καλύτερη κατανόηση του ίδιου του αισθητικού γεγονότος. Μέσα από την αισθητική τους θεώρηση θα αναδειχθεί ένας νέος ορισμός του αισθητικού γεγονότος, το οποίο με τη σειρά του θα οδηγήσει σε νέες ερμηνείες για την καλλιτεχνική σύλληψη και πρόσληψη. Μέσα από τις έννοιες της "ενόρασης" και της "απομόνωσης" θα γίνει προσπάθεια να αναδειχθεί η ενότητα και αυτονόμηση της αισθητικής μορφής, μη παραλείποντας την ανάδειξη της ιδιαίτερης σχέσης που υπάρχει μεταξύ αισθητικής και γλωσσολογίας και για τους δύο στοχαστές, όπου η "λέξη" και η "έκφραση" καλούνται να μορφοποιήσουν το περιεχόμενο/τις εντυπώσεις βρίσκοντας μάλιστα στην ποίηση τον ιδανικότερο φορέα ενότητας του αισθητικού γεγονότος.

Λέξεις κλειδιά: Αισθητική, Μπαχτίν, Κρότσε, αισθητικό γεγονός, ποίηση.

Marios-Kyparissis Moros, PUSPS

Out of Place and Time: The Bakhtinian Chronotope and Migrant Literature

This paper approaches migrant literature through Bakhtin's concept of the chronotope as a constitutive principle of narrative experience and subjectivity. In migrant and diasporic texts, space-time is destabilised: it ceases to be organised around a linear, teleological temporality and a single, geographically bounded place, and is transformed instead into a field of discontinuity, transit, and ongoing negotiation. From this perspective, the Bakhtinian chronotope functions as a nodal point at which multiple temporalities intersect (the past of origin, the present of migration, and anticipated—or impossible—futures) alongside heterogeneous spatial experiences. Migration thus gives rise to a distinctive narrative configuration of being "out of place and time", in which experiences of loss, suspension, and non-settlement are inscribed both in narrative structure and in the voice of the narrating subject.

Drawing also on the notions of dialogism and heteroglossia, the paper argues that the migrant chronotope is paradigmatically polyphonic: it is constituted by the co-presence and conflict of diverse linguistic, cultural, and mnemonic discourses, which are not integrated into a single dominant meaning but remain in sustained tension. Through selected examples from contemporary diasporic writing, the paper demonstrates how Bakhtin's theory of the chronotope offers a powerful interpretive framework for understanding migration as an existential, narrative, and cultural condition of the late modern world.

Keywords: Bakhtin; chronotope; migration; diasporic literature; dialogism.

Μάριος-Κυπαρίσσης Μώρος, ΠΠΚΠΕ

Εκτός τόπου και χρόνου: ο μπαχτινικός χρονότοπος και η μεταναστευτική λογοτεχνία

Η ανακοίνωση προσεγγίζει τη λογοτεχνία της μετανάστευσης μέσα από τη μπαχτινική έννοια του χρονότοπου ως συγκροτητική αρχή της αφηγηματικής εμπειρίας και της υποκειμενικότητας. Στα μεταναστευτικά και διασπορικά κείμενα, ο χωροχρόνος αποσταθεροποιείται: παύει να οργανώνεται γύρω από μια γραμμική, τελεολογική χρονικότητα και έναν ενιαίο, γεωγραφικά ορισμένο τόπο, και μετασχηματίζεται σε πεδίο ασυνέχειας, μετάβασης και διαρκούς διαπραγμάτευσης. Υπό αυτή την οπτική, ο μπαχτινικός χρονότοπος λειτουργεί ως κόμβος όπου τέμνονται πολλαπλές χρονικότητες (παρελθόν της καταγωγής, παρόν της μετανάστευσης, προσδοκώμενα ή αδύνατα μέλλοντα) και ετερογενείς χωρικές εμπειρίες. Η μετανάστευση συγκροτεί έτσι έναν ιδιότυπο «εκτός τόπου και χρόνου» αφηγηματικό σχηματισμό, στον οποίο η εμπειρία της απώλειας, της εκκρεμότητας και της μη-εγκατάστασης εγγράφεται τόσο στη δομή της αφήγησης όσο και στη φωνή του αφηγηματικού υποκειμένου.

Αξιοποιώντας παράλληλα τις έννοιες της διαλογικότητας και της ετερογλωσσίας, η εισήγηση υποστηρίζει ότι ο μεταναστευτικός χρονότοπος είναι κατ' εξοχήν πολυφωνικός: συγκροτείται από τη συνύπαρξη και τη σύγκρουση διαφορετικών γλωσσικών, πολιτισμικών και μνημονικών λόγων, οι οποίοι δεν ενοποιούνται σε ένα κυρίαρχο νόημα αλλά παραμένουν σε διαρκή ένταση. Μέσα από επιλεγμένα παραδείγματα σύγχρονης διασπορικής λογοτεχνίας, αναδεικνύεται ο τρόπος με τον οποίο η μπαχτινική θεωρία του χρονότοπου προσφέρει ένα ισχυρό ερμηνευτικό πλαίσιο για την κατανόηση της μετανάστευσης ως υπαρξιακής, αφηγηματικής και πολιτισμικής συνθήκης του ύστερου νεωτερικού κόσμου.

Λέξεις-κλειδιά: Μπαχτίν · Χρονότοπος · Μετανάστευση · Διασπορική λογοτεχνία · Διαλογικότητα.

Ifigenia Moulinou, NKUA

Polyphony and Linguistic Landscapes: Migrants' Poetry on the Walls of Abandoned Buildings

This paper investigates the polyphonic formation of a linguistic–semiotic landscape produced by the inscription of poetic texts on the walls of abandoned industrial sites by migrants/refugees residing there. The material was photographed by the Greek photographer Giannis Tyrovolas, whose work focuses on industrial archaeology and who has made a substantial portion of this archive available to me for analysis. Specifically, the

corpus comprises short poetic texts and reflections authored by the refugees/migrants living in these buildings, alongside aphorisms and verses from the Qur'an or from medieval Persian poetry, all written on the walls—sometimes accompanied by drawings—and often signed and dated, spanning the period 2008–09 to 2019. The inscriptions appear in Arabic (language and script), Farsi, Somali, and, in some cases, English.

The paper examines how these spaces are symbolically re-constructed from sites of abandonment and oblivion into sites of collective memory and into “islets” of re-connection with the place of origin, through the chronotopic palimpsest generated by multiple poetic voices—whether convergent or in counterpoint—of the very recent and the more distant past. Bakhtin’s concept of the chronotope, as deployed within linguistic landscape studies (see Canakis 2021), together with polyphony, will serve as the two principal analytic notions for exploring the contribution of Bakhtinian thought to linguistic anthropology.

Keywords: chronotope; linguistic landscapes; polyphony; migrant/refugee poetry; symbolic re-construction of space (collective memory).

Ιφιγένεια Μουλίνου, ΕΚΠΑ

Πολυφωνικότητα και γλωσσικά τοπία: ποίηση μεταναστών σε τοίχους εγκαταλελειμμένων κτηρίων

Η ανακοίνωση αυτή θα διερευνήσει την πολυφωνική συγκρότηση του γλωσσικού-σημειωτικού τοπίου που προκύπτει από την γραφή ποιητικών κειμένων στους τοίχους εγκαταλελειμμένων βιομηχανικών χώρων, από μετανάστες/πρόσφυγες που κατοικούν εκεί.

Τα δεδομένα έχουν φωτογραφηθεί από τον Έλληνα φωτογράφο Γιάννη Τυροβολά, ο οποίος ασχολείται με θέματα βιομηχανικής αρχαιολογίας – και ο οποίος έχει θέσει στη διάθεσή μου προς ανάλυση ένα μεγάλο μέρος αυτών. Συγκεκριμένα, το σώμα κειμένων περιλαμβάνει σύντομα ποιητικά κείμενα και σκέψεις των προσφύγων/μεταναστών που διαμένουν σε αυτά τα κτήρια, καθώς και ρητά και στίχους από το Κοράνι ή την μεσαιωνική περσική ποίηση, όλα εγγεγραμμένα στους τοίχους, μερικές φορές συνοδευόμενα από σχέδια, και συχνά υπογεγραμμένα και χρονολογημένα, από το 2008-9 μέχρι το 2019. Είναι γραμμένα στην αραβική γλώσσα και γραφή, φαρσί, σομάλι αλλά και, ορισμένα, στα αγγλικά.

Θα μελετηθεί πώς γίνεται η συμβολική ανα-κατασκευή των χώρων αυτών από τόπους εγκατάλειψης και λήθης σε τόπους συλλογικής μνήμης αλλά και σε «νησίδες» επανασύνδεσης με τον τόπο καταγωγής, μέσα από το χρονοτοπικό παλίμψηστο που δημιουργείται, από τις πολλαπλές ποιητικές φωνές – σε σύγκλιση; σε αντίστιξη; – του πολύ πρόσφατου και του απώτερου παρελθόντος.

Η Μπαχτινική έννοια του χρονότοπου, όπως χρησιμοποιείται στη θεωρία των γλωσσικών τοπίων (βλ. Canakis 2021) μαζί με την πολυφωνικότητα θα είναι οι δύο κύριες έννοιες διερεύνησης της συμβολής του στοχασμού του Μιχαήλ Μπαχτίν στην γλωσσική ανθρωπολογία.

Λέξεις-κλειδιά: Χρονότοπος, Γλωσσικά τοπία, Πολυφωνικότητα, Μεταναστευτική /προσφυγική ποίηση, Συμβολική ανα-κατασκευή χώρου (συλλογική μνήμη).

Athanasios Natsis, NKUA

Teaching Literature Through the Lens of Bakhtin's Chronotope. A Practical Approach

This paper examines the chronotope's pedagogical use in literature education, bridging theory and practical classroom application. Bakhtin's chronotope describes how time and space unite in literature. This unity gains meaning through narrative and character experience. Rather than existing as a neutral background, the chronotope serves to carry values and ideology, to structure plot development, and to frame character formation.

The central argument of this paper is that a systematic focus on the chronotope within literature courses improves students' interpretive skills. This approach bridges form and content, encouraging an interpretive analytical style rather than a descriptive one. It also fosters interdisciplinary thinking while introducing comparative literature. Learners investigate spatial and temporal organization across texts, genres, and historical periods.

The theoretical discussion is concretely illustrated through the teaching of Anton Chekhov's short stories, included in the Greek lower secondary school literature anthology, where the chronotope is effectively introduced. The study demonstrates how the concept of chronotope can function as an accessible and effective interpretive tool in secondary education.

Keywords: chronotope; literature teaching; interpretive reading; secondary education; Chekhov's short stories.

Αθανάσιος Νάτσης, ΕΚΠΑ

Διδάσκοντας λογοτεχνία υπό το πρίσμα του μπαχτινικού χρονότοπου: μια πρακτική προσέγγιση

Η παρούσα ανακοίνωση εξετάζει την παιδαγωγική αξιοποίηση του χρονότοπου στη διδασκαλία της λογοτεχνίας, γεφυρώνοντας τη θεωρία με τη διδακτική εφαρμογή στην τάξη. Ο μπαχτινικός χρονότοπος περιγράφει τον τρόπο με τον οποίο χρόνος και χώρος

ενοποιούνται στο λογοτεχνικό έργο. Η ενότητα αυτή αποκτά σημασία μέσα από την αφήγηση και την εμπειρία των χαρακτήρων. Αντί να λειτουργεί ως ουδέτερο υπόβαθρο, ο χρονότοπος φέρει αξιολογικά και ιδεολογικά φορτία, οργανώνει την εξέλιξη της πλοκής και πλαισιώνει τη διαμόρφωση των χαρακτήρων.

Το βασικό επιχείρημα της ανακοίνωσης είναι ότι η συστηματική εστίαση στον χρονότοπο κατά τη διδασκαλία της λογοτεχνίας ενισχύει τις ερμηνευτικές δεξιότητες των μαθητών. Η προσέγγιση αυτή γεφυρώνει μορφή και περιεχόμενο, προωθώντας ένα ερμηνευτικά αναλυτικό—και όχι απλώς περιγραφικό—στυλ ανάγνωσης. Επιπλέον, καλλιεργεί τη διεπιστημονική σκέψη και εισάγει στοιχεία συγκριτικής λογοτεχνίας. Οι μαθητές διερευνούν την οργάνωση του χώρου και του χρόνου σε διαφορετικά κείμενα, είδη και ιστορικές περιόδους.

Η θεωρητική συζήτηση τεκμηριώνεται με συγκεκριμένο διδακτικό παράδειγμα από τη διδασκαλία διηγημάτων του Αντόν Τσέχωφ, τα οποία περιλαμβάνονται στο ελληνικό ανθολόγιο λογοτεχνικών κειμένων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, όπου ο χρονότοπος μπορεί να εισαχθεί αποτελεσματικά. Η μελέτη καταδεικνύει ότι η έννοια του χρονότοπου μπορεί να λειτουργήσει ως προσιτό και αποτελεσματικό ερμηνευτικό εργαλείο στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Λέξεις-κλειδιά: χρονότοπος· διδασκαλία λογοτεχνίας· ερμηνευτική ανάγνωση· δευτεροβάθμια εκπαίδευση· διηγήματα του Τσέχωφ.

Susan Petrilli, UNIBA

Augusto Ponzio, UNIBA

Dialogue and Polyphony in the Interpretation of Bakhtin then and now

From the first edition of *Problems of Dostoevsky's works* (1929, Italian translation with Russian original in *Michail Bachtin e il suo Circolo. Opere 1919-1930*, ed. & trans. Augusto (with Luciano) Ponzio, Milan, Bompiani, 2014) two central concepts emerge in Mikhail Bakhtin's works: dialogue and polyphony. In the second edition (1963), a third concept was added, that of the carnivalesque, derived from his study on Rabelais. This endowed Bakhtin's analysis with a historical dimension seeking the origins of the polyphonic novel in the serio-comic genres of antiquity with particular reference to "Socratic dialogue" and "Menippean satire". The centrality of "dialogue" and "polyphony" in Bakhtin's oeuvre is such that to misunderstand them is to misunderstand his entire thought. And yet, most unfortunately, these concepts have been misunderstood precisely by those who deserve credit for being among the first to have contributed to the knowledge and dissemination of Bakhtin's ideas—M. Holquist, W. Krisynski, T. Todorov, R. Wellek.

Keywords: Dialogue, Polyphony, Carnavalesque, Ancient serio-comic genres, Menippean satire.

Σούζαν Πετρίλλι, ΠΜΠΑ

Αουγκούστο Πόντσιο, ΠΜΠΑ

Διάλογος και πολυφωνία στην ερμηνεία του Μπαχτίν τότε και τώρα

Από την πρώτη έκδοση των *Προβλημάτων του έργου του Ντοστογιέφσκι* (1929· ιταλική μετάφραση με το ρωσικό πρωτότυπο στο *Michail Bachtin e il suo Circolo. Opere 1919–1930*, επιμ. & μτφρ. Augusto (με τον Luciano) Ponzio, Μιλάνο, Bompiani, 2014) αναδύονται δύο κεντρικές έννοιες στο έργο του Μιχαήλ Μπαχτίν: ο διάλογος και η πολυφωνία. Στη δεύτερη έκδοση (1963) προστίθεται μια τρίτη έννοια, το καρναβαλικό στοιχείο, η οποία προέρχεται από τη μελέτη του για τον Ραμπελαί. Η προσθήκη αυτή προσδίδει στη μπαχτινική ανάλυση μια ιστορική διάσταση, καθώς αναζητεί τις απαρχές του πολυφωνικού μυθιστορήματος στα σοβαροκομικά είδη της αρχαιότητας, με ιδιαίτερη αναφορά στον «σωκρατικό διάλογο» και στη «μενίππεια σάτιρα».

Η κεντρικότητα του «διαλόγου» και της «πολυφωνίας» στο μπαχτινικό έργο είναι τέτοια, ώστε η παρερμηνεία τους ισοδυναμεί με παρερμηνεία ολόκληρης της σκέψης του. Κι όμως, δυστυχώς, οι έννοιες αυτές παρεξηγήθηκαν ακριβώς από ορισμένους μελετητές στους οποίους οφείλεται η πρώιμη γνωστοποίηση και διάδοση των ιδεών του Μπαχτίν: τον M. Holquist, τον W. Kryński, τον T. Todorov και τον R. Wellek.

Λέξεις-κλειδιά: Διάλογος, Πολυφωνία, Καρναβαλικό στοιχείο, Σοβαροκομικά είδη της αρχαιότητας, Μενίππεια σάτιρα.

Ivana Petrovic Christopoulou, MINEDU

The "Authentic Sphere" of the Between: Bakhtin's Polyphony as the Linguistic Clothing of Buberian and Levinasian Alterity

Resistance to monologue and defence of dialogue are key to Bakhtin's philosophical thought. Mikhail Bakhtin posited that language lives only in the "authentic sphere" of dialogic interaction. While recent scholarship (Matveev, 2016) has explored the historically obscured influence of Martin Buber on Bakhtin's early Dostoevsky studies, this speech seeks to synthesize this "hidden" relationship with the ethical framework of Emmanuel Levinas. I argue that Bakhtin's "polyphonic novel" serves as the aesthetic laboratory for the Buberian I-Thou encounter.

For Bakhtin, the self is not a substance but a communicative event that must "clothe itself"

in discourse to exist. Novels are therefore spaces in which many voices and discourses interact. (Lindsey, 1993). By comparing Buber's "Between" (Das Zwischen) and Levinas's "Face-to-Face" responsibility with Bakhtinian "Answerability," I will demonstrate how the novelistic space allows for "unmerged voices" to interact without being reduced to objects of authorial consumption. Ultimately, this presentation concludes that self-fulfilment, for Bakhtin as for Buber, occurs only in the relation between "I and Thou," I exist fully only in relation to you. (Lindsey, 1993). The "language of literature" provides the necessary medium for recognizing the radical alterity of the Other.

Keywords: dialog, answerability, the Other

Ιβάνα Πέτροβιτς Χριστοπούλου, ΥΠΑΙΘΑ

Η «αυθεντική σφαίρα» του μεταξύ: η πολυφωνία του Μπαχτίν ως γλωσσικό ένδυμα της ετερότητας στον Μπούμπερ και στον Λεβινάς

Η αντίσταση στον μονόλογο και η υπεράσπιση του διαλόγου αποτελούν καίριους άξονες της φιλοσοφικής σκέψης του Μπαχτίν. Ο Μιχαήλ Μπαχτίν υποστήριξε ότι η γλώσσα ζει μόνο στην «αυθεντική σφαίρα» της διαλογικής αλληλεπίδρασης. Αν και η πρόσφατη βιβλιογραφία (Matveev, 2016) έχει διερευνήσει την ιστορικά αποσιωπημένη επιρροή του Μάρτιν Μπούμπερ στις πρώιμες μπαχτινικές μελέτες για τον Ντοστογιέφσκι, η παρούσα εισήγηση επιχειρεί να συνθέσει αυτήν την «κρυφή» σχέση με το ηθικό πλαίσιο του Εμμανουέλ Λεβινάς. Υποστηρίζεται ότι το μπαχτινικό «πολυφωνικό μυθιστόρημα» λειτουργεί ως αισθητικό εργαστήριο της μπουμπεριανής συνάντησης «Εγώ-Εσύ».

Για τον Μπαχτίν, ο εαυτός δεν είναι ουσία αλλά επικοινωνιακό γεγονός, το οποίο για να υπάρξει οφείλει να «ενδυθεί» τον λόγο. Τα μυθιστορήματα, συνεπώς, συνιστούν χώρους όπου αλληλοεπιδρούν πολλαπλές φωνές και λόγοι (Lindsey, 1993). Μέσα από τη σύγκριση του «Μεταξύ» (Das Zwischen) του Μπούμπερ και της «πρόσωπο με πρόσωπο» ευθύνης του Λεβινάς με τη μπαχτινική «αποκριτικότητα/υπευθυνότητα» (answerability), θα καταδειχθεί πώς ο μυθιστορηματικός χώρος επιτρέπει την αλληλεπίδραση «μη συγχωνευόμενων φωνών», χωρίς να ανάγονται σε αντικείμενα συγγραφικής κατανάλωσης. Τελικά, η ανακοίνωση καταλήγει ότι η αυτοπραγμάτωση, τόσο για τον Μπαχτίν όσο και για τον Μπούμπερ, συντελείται μόνο στη σχέση «Εγώ και Εσύ»: υπάρχω πλήρως μόνο σε σχέση με εσένα (Lindsey, 1993). Η «γλώσσα της λογοτεχνίας» παρέχει το αναγκαίο μέσο για την αναγνώριση της ριζικής ετερότητας του Άλλου.

Λέξεις-κλειδιά: διάλογος, αποκριτικότητα/υπευθυνότητα (answerability), ο Άλλος.

Giorgos Pinakoulas

Elena Sartori, NKUA

Bakhtinism in Practice: The Case of S. Dovlatov's *The Suitcase*

The ideas and theoretical constructs developed by the philosopher and literary theorist Mikhail Bakhtin—including polyphony, dialogism, the chronotope, heteroglossia, generic memory, and related notions—can make a substantial contribution to the study of literary works. The application of Bakhtinian theory enables the analysis of both canonical and contemporary texts in original and rigorous depth. With particular regard to modern literature, the constellation of Bakhtin's concepts—what one might describe as Bakhtinism—constitutes a highly productive hermeneutic for reading and interpreting texts.

A representative case through which to demonstrate the relevance of Bakhtinism to contemporary literary study is a Bakhtinian reading of Sergei Dovlatov's *The Suitcase*. Although Dovlatov himself was not a “Bakhtinian” and his prose displays a distinctly different, laconic style, Bakhtin's theoretical framework nonetheless provides valuable analytical resources for its reception and interpretation.

Keywords: Bakhtinism; Dovlatov; dialogism; twentieth-century literature.

Γιώργος Πινακούλας

Έλενα Σαρτόρι, ΕΚΠΑ

Μπαχτινισμός στην πράξη. Η περίπτωση της *Βαλίτσας* του Σ. Ντοβλάτοφ

Οι ιδέες και οι θεωρίες που ανέπτυξε στο έργο του ο φιλόσοφος και θεωρητικός της λογοτεχνίας Μιχαήλ Μπαχτίν, δηλαδή η πολυφωνικότητα, η διαλογικότητα, ο χρονότοπος, η ετερογλωσσία, η μνήμη του είδους και άλλες, μπορούν να συμβάλουν ιδιαίτερα στη μελέτη των λογοτεχνικών έργων. Με την εφαρμογή των μπαχτινικών θεωριών μπορούμε να αναλύσουμε πρωτότυπα και σε βάθος κλασικά αλλά και σύγχρονα λογοτεχνικά έργα. Ιδίως όσον αφορά τη σύγχρονη λογοτεχνία, το σύνολο των μπαχτινικών θεωριών, που θα μπορούσαμε να ονομάσουμε μπαχτινισμό, συνιστά μια πολύ γόνιμη μέθοδο ανάγνωσης και ερμηνείας των κειμένων. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα που μπορεί να μας βοηθήσει να δείξουμε τη σημασία του μπαχτινισμού για τη μελέτη της σύγχρονης λογοτεχνίας είναι μια ανάγνωση του έργου *Η βαλίτσα* του Σεργκέι Ντοβλάτοφ. Αν και ο ίδιος δεν ήταν «μπαχτινιστής» και η πρόζα του έχει σαφώς διαφορετικό, λακωνικό ύφος, το πρίσμα της θεωρίας του Μπαχτίν παρέχει πολύτιμα εφόδια για την πρόσληψή της.

Λέξεις-κλειδιά: Μπαχτινισμός, Ντοβλάτοφ, διαλογικότητα, λογοτεχνία του 20ού αι.

Christos Panagiotis Pozidis, OUC

Life, Death, and Life Again in Aristophanes' Carnival

The spirit of the grotesque, as articulated by Mikhail Bakhtin in his study of Rabelais, permeates ancient Greek comedy and the work of its most characteristic representative, Aristophanes. The forms, motifs, and convivial philosophy of popular laughter culture played a decisive role in the emergence of Comedy as a genre—a point already attested by Aristotle.

At the same time, all the constitutive elements of popular-laughter culture, as systematised by Bakhtin, are also present in Aristophanes' plays. The masking and costuming of characters, collective feasting, the degradation of sacred and official institutions, and the foregrounding of the body and its drama appear as organic components of comic plot structure.

According to Bakhtin, at the core of popular laughter lies a joyous and optimistic truth, associated with seasonal renewal as well as with the collective immortality of communities. In popular art, this truth is figured through the motif of (symbolic) death and rebirth. In many of Aristophanes' works this carnivalesque operation is vividly enacted, offering liberating laughter to audiences both in ancient Athens and today.

The aim of this paper is to highlight the contribution of Bakhtinian thought to the study of ancient Greek literature, and more specifically to the study of Old Comedy.

Keywords: Aristophanes; carnival; comedy; grotesque; rebirth.

Χρήστος Παναγιώτης Ποζίδης, ΑΠΚ

Ζωή, Θάνατος και πάλι Ζωή στο Καρναβάλι του Αριστοφάνη

Το πνεύμα του γκροτέσκο, όπως το ανέδειξε ο Μιχαήλ Μπαχτίν στη μελέτη του για τον Ραμπελαί, διαπερνά την αρχαία ελληνική κωμωδία και τα έργα του πιο χαρακτηριστικού της αντιπροσώπου, του Αριστοφάνη. Οι μορφές, τα μοτίβα και η εύθυμη φιλοσοφία του λαϊκού πολιτισμού του γέλιου διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στη γέννηση του είδους της Κωμωδίας, όπως επιβεβαιώνεται ήδη από τον Αριστοτέλη.

Ταυτόχρονα, όμως, όλα τα συστατικά του λαϊκού-γελαστικού πολιτισμού όπως τα στοιχειοθέτησε ο Μπαχτίν παρουσιάζονται και μέσα στα έργα του Αριστοφάνη. Το μασκάρωμα των χαρακτήρων, τα συλλογικά γλέντια, ο υποβιβασμός των ιερών κι επίσημων θεσμών, η ανάδειξη του σωματικού δράματος εμφανίζονται ως οργανικά στοιχεία στην πλοκή των κωμωδιών.

Σύμφωνα με τον Μπαχτίν, στον πυρήνα του λαϊκού γέλιου υπάρχει μια χαρούμενη, αισιόδοξη αλήθεια, η οποία σχετίζεται με την εναλλαγή των εποχών, αλλά και τη συλλογική αθανασία των κοινοτήτων. Αυτή αποτυπώνεται μέσα στη λαϊκή τέχνη με το

μοτίβο του (συμβολικού) θανάτου και της αναγέννησης. Σε πολλά έργα του Αριστοφάνη παρουσιάζεται αυτή η καρναβαλική λειτουργία, φέρνοντας το λυτρωτικό γέλιο στους θεατές τόσο της αρχαίας Αθήνας όσο και τους σημερινούς.

Στόχος της παρούσας ανακοίνωσης είναι η ανάδειξη της συμβολής του Μπαχτινικού στοχασμού στη μελέτη της αρχαίας ελληνικής γραμματείας και συγκεκριμένα της Αρχαίας Κωμωδίας.

Λέξεις κλειδιά: Αριστοφάνης, Καρναβάλι, Κωμωδία, Γκροτέσκο, Αναγέννηση

Dușița Ristin, UNIBUC

M. Bakhtin's Idea of the Thematic Unity in the Construction of the Literary Work Reflected in the Poetry Translations from Romanian into Serbian Language

This paper aims to illustrate the Bakhtinian idea that each authentic literary genre represents a complex system of means and processes for making aware and a proper interpretation of reality, in which the literary work is oriented both towards the listeners and the receivers, and towards life, towards its events and problems as well, through its thematic content. In relation to the language, in sociological poetics the theme of the literary work has a transcendental value and represents the form of the statement and verbal expression as a whole, as historically and socially determined acts.

In the process of the artistic communication, the author of literature observes and understands the reality “through the eyes of the literary genre” (M. Bakhtin) and expresses it with specific means that correspond to the fundamental possibilities of constructing the literary genres themselves. We shall refer to the constructive elements of the lyric genre in the translations of the modern Romanian poetry into Serbian language, where means of the literary creation are oriented towards the thematic unity, which artistically defines the reality.

We shall give examples of the contemporary reception of Romanian poetry in the Serbian area through the translations made with art and fidelity by translators such as Adam Puslojić, Petru Cârdu, Milan Nenadić, Ileana Ursu, in turn, poets themselves who had an affinity with the aesthetic type and work of the representative Romanian authors translated, such as Mihai Eminescu, Lucian Blaga, Tudor Arghezi, Marin Sorescu, Nichita Stănescu, Petre Stoica and many others.

Keywords: thematic unity, lyric genre, translation, Romanian poetry, Serbian language.

Ντούσιτσα Ρίστιν, ΠΒΟΥΚ

Η ιδέα του Μ. Μπαχτίν για τη θεματική ενότητα στην κατασκευή του λογοτεχνικού έργου, όπως αντανακλάται στις ποιητικές μεταφράσεις από τα ρουμανικά στα σερβικά

Η παρούσα ανακοίνωση αποσκοπεί να αναδείξει τη μπαχτινική θέση ότι κάθε αυθεντικό λογοτεχνικό είδος συνιστά ένα σύνθετο σύστημα μέσω των διαδικασιών για τη συνειδητοποίηση και την ορθή ερμηνεία της πραγματικότητας, στο πλαίσιο του οποίου το λογοτεχνικό έργο προσανατολίζεται τόσο προς τους ακροατές και τους αποδέκτες όσο και προς τη ζωή, προς τα γεγονότα και τα προβλήματά της, μέσω του θεματικού του περιεχομένου. Σε σχέση με τη γλώσσα, στη κοινωνιολογική ποιητική το θέμα του λογοτεχνικού έργου διαθέτει υπερβατολογική αξία και αποτελεί τη μορφή της εκφοράς/δήλωσης και της λεκτικής έκφρασης ως όλου, ως πράξεων ιστορικά και κοινωνικά προσδιορισμένων.

Στη διαδικασία της καλλιτεχνικής επικοινωνίας, ο λογοτέχνης δημιουργός παρατηρεί και κατανοεί την πραγματικότητα «μέσα από τα μάτια του λογοτεχνικού είδους» (Μ. Μπαχτίν) και την εκφράζει με συγκεκριμένα μέσα που αντιστοιχούν στις θεμελιώδεις δυνατότητες συγκρότησης των ίδιων των λογοτεχνικών ειδών. Θα αναφερθούμε στα δομικά/συγκροτητικά στοιχεία του λυρικού είδους στις μεταφράσεις της σύγχρονης ρουμανικής ποίησης στη σερβική γλώσσα, όπου τα μέσα της λογοτεχνικής δημιουργίας προσανατολίζονται προς τη θεματική ενότητα, η οποία καθορίζει καλλιτεχνικά την πραγματικότητα.

Θα παρουσιαστούν, επίσης, παραδείγματα της σύγχρονης πρόσληψης της ρουμανικής ποίησης στον σερβικό χώρο μέσω μεταφράσεων που πραγματοποιήθηκαν με αισθητική αρτιότητα και πιστότητα από μεταφραστές όπως οι Adam Puslojić, Petru Cârdu, Milan Nenadić και Peana Ursu — οι οποίοι είναι, με τη σειρά τους, ποιητές και οι ίδιοι— και οι οποίοι διέθεταν ιδιαίτερη συγγένεια με τον αισθητικό τύπο και το έργο των αντιπροσωπευτικών Ρουμάνων δημιουργών που μετέφρασαν, όπως οι Mihai Eminescu, Lucian Blaga, Tudor Arghezi, Marin Sorescu, Nichita Stănescu, Petre Stoica και πολλοί άλλοι.

Λέξεις-κλειδιά: θεματική ενότητα, λυρικό είδος, μετάφραση, ρουμανική ποίηση, σερβική γλώσσα.

Maria Sgouridou, NKUA

Aikaterini Moustakatou, NKUA

The Reception of Bakhtin's Theory of Epic and Novel in Italy and Greece: Convergences of Thought in Dante and G. Theotokas

Mikhail Bakhtin—a leading Russian thinker, university teacher, and indefatigable scholar of philosophy, literature, and language—developed his ideas and theoretical propositions in close engagement with the textual environment of not only Russian, but world literary production.

In Italy, Bakhtin's work was first introduced in a formal and sustained manner in 1968, while the author-philosopher was still alive; within a relatively short period, translations were accompanied by scholarly studies, critical essays, and philosophical readings, attesting to the intense interest of Italy's intellectual milieu in his pioneering thought.

Bakhtin's engagement with the Renaissance, as well as with the carnivalesque dimension of the palimpsestic Middle Ages, inevitably stimulates comparative enquiry into the relation between his theoretical framework and the enduring imprint of Dante's emblematic oeuvre—a kaleidoscope of literary invention and reflection. Where do these two major writers and intellectuals intersect? At which points do their perspectives converge, and where do they diverge?

Bakhtin's core principles—dialogism, polyphony, heteroglossia, and the carnivalesque—also exerted an influence on Greek writers in the twentieth century. In particular, polyphony and heteroglossia were refracted in the novel as a dialogical space, a form that began to dominate Greek letters from the 1930s onwards. Elements of Bakhtinian theory may be discerned in the work of Giorgos Theotokas, and especially in his novel *Argo*. A further question that arises concerns the ways in which national identity, language, class, and gender introduce new “voices” into the dialogic texture of the Greek text.

Keywords: Bakhtin; Dante; Theotokas; carnivalisation; heteroglossia.

Μαρία Σγουρίδου, ΕΚΠΑ

Αικατερίνη Μουστακάτου, ΕΚΠΑ

Η πρόσληψη της θεωρίας του Μπαχτίν για το έπος και για το μυθιστόρημα στην Ιταλία και στην Ελλάδα: οι συγκλίσεις του στοχασμού στον Δάντη και στον Γ. Θεοτοκά

Ο Μιχαήλ Μπαχτίν, κορυφαίος Ρώσος στοχαστής, πανεπιστημιακός δάσκαλος και ακαταπόνητος ερευνητής της Φιλοσοφίας, της Λογοτεχνίας και της Γλώσσας, δόμησε τις ιδέες και τις θεωρίες του σε άμεση σχέση με το κειμενικό περιβάλλον όχι μόνο της ρωσικής αλλά της παγκόσμιας λογοτεχνικής παραγωγής.

Στην Ιταλία, συστήνεται επίσημα με το έργο του το 1968, όσο ο συγγραφέας και φιλόσοφος ήταν στη ζωή, και σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα οι μεταφράσεις πλαισιώνονται από μελέτες, κριτικά δοκίμια και φιλοσοφικές προσεγγίσεις, που μαρτυρούν το έντονο ενδιαφέρον του πνευματικού κόσμου της Ιταλικής χερσονήσου για την πρωτοποριακή σκέψη του.

Η ενασχόλησή του τόσο με την περίοδο της Αναγέννησης όσο και με το καρναβαλικό στοιχείο του παλιμνηστού που συνιστά η εποχή του Μεσαίωνα, προκαλεί αναπόφευκτα το ερευνητικό ενδιαφέρον για την αντιπαραβολή του θεωρητικού πλαισίου της φιλοσοφίας του με το ισχυρό αποτύπωμα του εμβληματικού έργου του Δάντη, ένα καλειδοσκόπιο λογοτεχνικής γραφής και στοχασμού. Πού διασταυρώνεται η σκέψη των δύο μεγάλων διανοητών και συγγραφέων, σε ποια σημεία ταυτίζεται και που αποκλίνει;

Οι βασικές αρχές του Μπαχτίν περί διαλογικότητας, πολυφωνίας, ετερογλωσσίας και καρναβαλικού στοιχείου επηρέασαν και τους Έλληνες συγγραφείς κατά τον 20ο αιώνα. Ιδιαίτερα όμως η πολυφωνία και η ετερογλωσσία αντικατοπτρίστηκαν στο μυθιστόρημα ως χώρο διαλόγου, που αρχίζει να κυριαρχεί το 1930 στα ελληνικά γράμματα. Στοιχεία μπαχτινικής θεωρίας βρίσκουμε στα έργα του Γ. Θεοτοκά και κυρίως στην *Αργώ*. Ένα ενδιαφέρον ερώτημα που τίθεται είναι πώς η εθνική ταυτότητα, η γλώσσα, η τάξη και το φύλο προσθέτουν νέες «φωνές» στη διαλογικότητα του ελληνικού κειμένου.

Λέξεις-κλειδιά: Μπαχτίν, Δάντης, Θεοτοκάς, καρναβαλισμός, ετερογλωσσία

Alexandra Shaitan, CHUO-U

Chronotopic Identity: Small Stories of Belonging

This paper examines how haafu adults - the first/earlier generation of mixed-race Japanese to come of age in contemporary Japan - discursively construct and negotiate biracial identities through narrative. Whilst existing scholarship has largely focused on children, adolescents, and young adults, the experiences of haafu adults (aged between late 30s-50s) remain comparatively underexplored. Addressing this gap, the study draws on ethnographically informed semi-structured interviews and analyses small stories (Bamberg & Georgakopoulou, 2008) as they emerge in interaction when participants engage with dominant societal discourses surrounding “being half” in Japan.

The analysis is theoretically grounded in Bakhtin’s (1981) concept of chronotopes, foregrounding the intrinsic interconnectedness of time and space in narrative meaning-making. Chronotopes are mobilised as an analytical lens to examine how narrators shift between the ‘narrated event’ and the ‘narrating moment’ (Perrino, 2015), collapsing distinctions between past and present. Through chronotopic movement, participants re-animate past encounters and position social actors, evaluative stances, and deictic references within the “here-and-now” of storytelling.

The findings demonstrate how chronotopic configurations function as a key semiotic resource in the negotiation of legitimacy, belonging, and social positioning. By integrating chronotopes with small-story analysis, this paper advances sociolinguistic research on narrative, temporality, and racialised identity in Japan.

Key words: identity, belonging, chronotopes, ethnicity, haafu.

Αλεξάντρα Σάιταν, ΠΤΤ

Χρονοτοπική ταυτότητα: μικρές ιστορίες του ανήκειν

Η παρούσα ανακοίνωση εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο οι ενήλικες haafu—η πρώτη/πρώιμη γενιά μεικτής φυλετικής καταγωγής Ιαπώνων που ενηλικιώθηκε στη σύγχρονη Ιαπωνία—συγκροτούν και διαπραγματεύονται δυσφυλετικές ταυτότητες μέσα από αφηγηματικές, λόγο-κεντρικές πρακτικές. Ενώ η υπάρχουσα βιβλιογραφία έχει επικεντρωθεί κυρίως σε παιδιά, εφήβους και νεαρούς ενήλικες, οι εμπειρίες των ενήλικων haafu (ηλικίας περίπου από τα τέλη των 30 έως τα 50) παραμένουν συγκριτικά ανεπαρκώς διερευνημένες. Απαντώντας σε αυτό το ερευνητικό κενό, η μελέτη αξιοποιεί ημιδομημένες συνεντεύξεις με εθνογραφικό προσανατολισμό και αναλύει «μικρές ιστορίες» (Bamberg & Georgakopoulou, 2008) όπως αυτές αναδύονται στη διαδραστική συνθήκη, όταν οι συμμετέχοντες/ουσες εμπλέκονται με κυρίαρχους κοινωνικούς λόγους γύρω από το «είμαι μισός/ή» στην Ιαπωνία.

Η ανάλυση θεμελιώνεται θεωρητικά στην έννοια των χρονότοπων του Μπαχτίν (1981), αναδεικνύοντας την εγγενή συνάρθρωση χρόνου και χώρου στη συγκρότηση νοήματος μέσα στην αφήγηση. Οι χρονότοποι αξιοποιούνται ως αναλυτικός φακός για τη διερεύνηση των μετατοπίσεων που πραγματοποιούν οι αφηγητές/τριες ανάμεσα στο «αφηγούμενο γεγονός» και στη «στιγμή της αφήγησης» (Perrino, 2015), καταρρίπτοντας τις διακρίσεις ανάμεσα σε παρελθόν και παρόν. Μέσω χρονοτοπικών μετακινήσεων, οι συμμετέχοντες/ουσες «αναζωογονούν» παρελθοντικές συναντήσεις και τοποθετούν κοινωνικούς δρώντες, αξιολογικές στάσεις και δεικτικές αναφορές μέσα στο «εδώ-και-τώρα» της αφήγησης.

Τα ευρήματα καταδεικνύουν ότι οι χρονοτοπικές διαμορφώσεις λειτουργούν ως κρίσιμος σημειωτικός πόρος στη διαπραγμάτευση της νομιμοποίησης, του ανήκειν και της κοινωνικής τοποθέτησης. Ενσωματώνοντας την ανάλυση χρονότοπων με την ανάλυση μικρών ιστοριών, η ανακοίνωση συμβάλλει στην κοινωνιογλωσσολογική έρευνα για την αφήγηση, τη χρονικότητα και τη φυλετικοποιημένη ταυτότητα στην Ιαπωνία.

Λέξεις-κλειδιά: ταυτότητα, ανήκειν, χρονότοποι, εθνοτικότητα, haafu.

Ilias Spyridonidis, AUTH

Mikhail Bakhtin's influence in Italian semiotics

Mikhail Bakhtin is undoubtedly considered one of the most important scholars in the field of Semiotics. Mikhail Bakhtin's work has had and continues to have a major influence on, among other things, semiotic thought and research. The purpose of this paper is to record and document the influence that Mikhail Bakhtin's work has had to date on the Italian semiotic school and tradition. Initially, through bibliographic research, an attempt is made to map the presence of translations of Mikhail Bakhtin's work into Italian. Subsequently, the present study explores the influence of translations of Mikhail Bakhtin's work on the studies of important Italian scholars, researchers, and scientists of the Italian semiotic tradition and particularly in Augusto Ponzio's work.

Key words: Mikhail Bakhtin, Bakhtin's influence, Translation, Semiotics, Italian semiotic tradition.

Ηλίας Σπυριδωνίδης, ΑΠΘ

Η επιρροή του Μιχαήλ Μπαχτίν στην ιταλική σημειωτική

Ο Μιχαήλ Μπαχτίν θεωρείται αναμφίβολα ένας από τους σημαντικότερους μελετητές στον χώρο της Σημειωτικής. Το έργο του έχει ασκήσει —και εξακολουθεί να ασκεί— καθοριστική επιρροή, μεταξύ άλλων, στη σημειωτική σκέψη και έρευνα. Σκοπός της παρούσας ανακοίνωσης είναι να καταγράψει και να τεκμηριώσει την επίδραση που έχει ασκήσει έως σήμερα το έργο του Μιχαήλ Μπαχτίν στην ιταλική σημειωτική σχολή και παράδοση. Αρχικά, μέσω βιβλιογραφικής έρευνας, επιχειρείται η χαρτογράφηση της παρουσίας μεταφράσεων του έργου του Μπαχτίν στην ιταλική γλώσσα. Στη συνέχεια, η μελέτη διερευνά την επιρροή που άσκησαν οι μεταφράσεις αυτές στο έργο σημαντικών Ιταλών μελετητών, ερευνητών και επιστημόνων της ιταλικής σημειωτικής παράδοσης και ειδικότερα στο έργο του Augusto Ponzio.

Λέξεις-κλειδιά: Μιχαήλ Μπαχτίν, επίδραση του Μπαχτίν, μετάφραση, σημειωτική, ιταλική σημειωτική παράδοση.

Konstantinos Stamatiou, TPGHP

Applications of Bakhtin's Thought in Counseling for Prostate Cancer

Prostate cancer is the most common malignancy in men, affecting approximately one in eight over the course of a lifetime. The management of localised prostate cancer is

complex: not all diagnosed cancers require immediate treatment, whereas for some patients a more aggressive approach is necessary in order to optimise the likelihood of cure. Answering the patient's question—"What should I do?"—is challenging, because it requires a newly diagnosed individual to grasp unfamiliar concepts, reconcile expectations with uncertainty, and make consequential decisions. The same question is often difficult for clinicians to answer as well.

On the one hand, long-term studies comparing active surveillance, radical surgical treatment, and radiotherapy indicate that prostate-cancer-specific mortality has remained low regardless of the treatment administered. On the other hand, prostate cancer is an evolving condition across time, space, and morbidity. Patients' perspectives are multifaceted, encompassing the desire for effective cancer control, the importance of preserving sexual function, and the need to maintain urinary function. Patients frequently seek a balance between cancer management and the impact of treatment on overall quality of life. Treatment selection therefore entails weighing benefits against harms, with an emphasis on minimising adverse effects while still achieving oncological control. Such a patient-centred approach is crucial for reconfiguring the therapeutic landscape by offering a pathway that bridges active surveillance and more aggressive treatment options.

Cancer counselling sits at the intersection of medicine, psychology, and narrative. It is a space in which individuals attempt to make sense of an illness that disrupts identity, temporality, and the coherence of everyday life. Traditional clinical models often prioritise symptom management, cognitive restructuring, or behavioural adjustment. While these approaches are valuable, they may overlook the fundamentally narrative and relational nature of how illness is lived and understood. Mikhail Bakhtin's literary-philosophical framework—particularly his concepts of dialogism, polyphony, the chronotope, and the carnivalesque—offers a powerful lens for reconceiving cancer counselling as a profoundly dialogical, co-constructed process.

Bakhtin's ideas illuminate how patients negotiate unfamiliar meanings, reconfigure their identities, and reclaim agency in the face of medical authority and existential uncertainty.

Keywords: prostate cancer; patient decision-making; quality of life (sexual/urinary function); cancer counselling (narrative and identity); Bakhtinian framework (dialogism/polyphony/chronotope).

Κωνσταντίνος Σταματίου, ΤΠΓΝΠ

Εφαρμογές της σκέψης του Μπαχτίν στη Συμβουλευτική για τον καρκίνο του προστάτη

Ο καρκίνος του προστάτη είναι ο πιο συχνός καρκίνος στους άνδρες, επηρεάζοντας έναν στους οκτώ άνδρες κατά τη διάρκεια της ζωής τους. Η διαχείριση του εντοπισμένου καρκίνου του προστάτη είναι περίπλοκη, καθώς δεν απαιτούν όλοι οι διαγνωσμένοι καρκίνοι άμεση θεραπεία, ενώ για ορισμένους, η πιο επιθετική διαχείριση είναι απαραίτητη για τη βελτιστοποίηση της πιθανότητας θεραπείας. Η απάντηση στο ερώτημα του ασθενή «τι να κάνω;» είναι δύσκολη γιατί απαιτεί από έναν άνθρωπο που διαγνώστηκε πρόσφατα με καρκίνο του προστάτη να αντιληφθεί άγνωστες έννοιες, να συμβιβάσει τις προσδοκίες με τις αβεβαιότητες και να πάρει σημαντικές αποφάσεις. Το ίδιο ερώτημα είναι δύσκολο να απαντηθεί και από τους γιατρούς τους.

Από την μία πλευρά, μακροπρόθεσμες μελέτες, όπως που συγκρίνουν την ενεργό παρακολούθηση, τη ριζική χειρουργική θεραπεία και την ακτινοθεραπεία, δείχνουν ότι η θνησιμότητα που σχετίζεται με τον καρκίνο του προστάτη παρέμεινε χαμηλή ανεξάρτητα από τη θεραπεία που χορηγήθηκε. Από την άλλη, ο καρκίνος του προστάτη είναι μια εξελισσόμενη πάθηση στον χρόνο στον χώρο και στην νοσηρότητα. Η οπτική των ασθενών με καρκίνο του προστάτη είναι πολύπλευρη, περιλαμβάνοντας την επιθυμία για αποτελεσματική διαχείριση του καρκίνου, τη σημασία της διατήρησης της σεξουαλικής λειτουργίας και την ανάγκη διατήρησης της ουρολογικής λειτουργίας. Οι ασθενείς συχνά αναζητούν μια ισορροπία μεταξύ του ελέγχου του καρκίνου και του αντίκτυπου της θεραπείας στη συνολική ποιότητα ζωής τους. Η επιλογή της θεραπείας περιλαμβάνει τη στάθμιση των οφελών και των βλαβών των θεραπειών, με έμφαση στην ελαχιστοποίηση των ανεπιθύμητων ενεργειών, ενώ παράλληλα πρέπει να επιτυγχάνεται ο έλεγχος του καρκίνου. Αυτή η προσέγγιση που επικεντρώνεται στον ασθενή είναι κρίσιμη για τον επαναπροσδιορισμό του θεραπευτικού τοπίου, προσφέροντας μια λύση που γεφυρώνει την ενεργό παρακολούθηση και τις πιο επιθετικές θεραπευτικές επιλογές.

Η συμβουλευτική για τον καρκίνο βρίσκεται στο σημείο τομής της ιατρικής, της ψυχολογίας και της αφήγησης. Είναι ένας χώρος όπου τα άτομα προσπαθούν να κατανοήσουν μια ασθένεια που διαταράσσει την ταυτότητα, τον χρόνο και τη συνοχή της καθημερινής ζωής. Τα παραδοσιακά κλινικά μοντέλα συχνά δίνουν έμφαση στη διαχείριση των συμπτωμάτων, την γνωστική αναδιαμόρφωση ή την προσαρμογή της συμπεριφοράς. Ενώ αυτές οι προσεγγίσεις έχουν αξία, μπορούν να παραβλέπουν την θεμελιωδώς αφηγηματική και σχεσιακή φύση του τρόπου με τον οποίο οι άνθρωποι βιώνουν την ασθένεια. Το λογοτεχνικό-φιλοσοφικό πλαίσιο του Μιχαήλ Μπαχτίν -ιδιαίτερα οι έννοιές του για τον διαλογισμό, την πολυφωνία, το χρονότοπο και το καρναβαλικό- προσφέρει ένα

ισχυρό πρίσμα για την επανεξέταση της συμβουλευτικής για τον καρκίνο ως μια βαθιά διαλογική, συνδιαλεκτική διαδικασία.

Οι ιδέες του Μπαχτίν φωτίζουν τον τρόπο με τον οποίο οι ασθενείς διαπραγματεύονται άγνωστες έννοιες, ανακατασκευάζουν την ταυτότητά τους και ανακτούν την αυτενέργειά τους απέναντι στην ιατρική αυθεντία και την υπαρξιακή αβεβαιότητα.

Λέξεις-κλειδιά: Καρκίνος του προστάτη, Λήψη αποφάσεων ασθενούς, Ποιότητα ζωής (σεξουαλική/ουρολογική λειτουργία), Συμβουλευτική καρκίνου (αφήγηση και ταυτότητα), Μπαχτινικό πλαίσιο (διαλογισμός/πολυφωνία/χρονότοπος).

Sergejus Temčinas, NKUA

An Unknown Canon for Andrew the First-Called by Joseph the Hymnographer in an 11th-Century Slavonic Manuscript

The catalogues of the hymnographic works of the Byzantine author Joseph the Hymnographer († c. 886) were compiled independently by E. I. Tomadakis (1971) and V. A. Rybakov (1926; ed. 2002). The latter drew not only on Greek material but also on Church Slavonic sources.

Tomadakis did not record any canon in honour of the holy Apostle Andrew, whereas Rybakov noted an anonymous Church Slavonic canon in Tone I (preserved in an early thirteenth-century manuscript). In the final troparia of this canon, by means of reverse translation from Slavonic into Greek, he identified the nominative acrostic ΙΩΣΗΦ (“Joseph”). The same canon was published on the basis of the 1097 manuscript (Jagić 1886) without a Greek parallel; for that Greek counterpart, the opening words “Λαμπραῖς μαρμαριγαῖς...” were proposed through reverse translation.

In the *Analecta Hymnica Graeca* (1972), Joseph’s canon to Andrew the First-Called in Tone II was published, bearing the acrostic “Τῷ πρωτοκλήτῳ δεύτερον πλέκω μέλος· Ἰωσήφ” and the incipit “Τῷ φωτὶ τῷ θείῳ παρεστῶς...”.

The content of the acrostic indicates that Joseph composed eight canons to the Apostle Andrew—one for each mode of the Octoechos. Of this set, only two have survived: the canon in Tone I, preserved in the Slavic tradition, and the canon in Tone II, preserved in Greek.

In P. Thoma’s volume (2018), devoted to Joseph’s canons in honour of various saints according to the octoechal system, the canons for Andrew the First-Called are not mentioned.

This paper will present the results of reconstructing the Greek acrostic of the Tone I canon by means of reverse translation from Church Slavonic, with the aim of verifying its attribution within Joseph the Hymnographer's octoechal cycle of eight canons to Andrew the First-Called.

Keywords: Byzantine hymnography; Slavonic hymnography; Joseph the Hymnographer; acrostic; reverse translation.

Σέργιος Τεμτσίνας, ΕΚΠΑ

Άγνωστος κανόνας για τον Ανδρέα τον Πρωτόκλητο από τον Ιωσήφ τον Υμνογράφο σε σλαβονικό χειρόγραφο του 11ου αιώνα

Οι κατάλογοι των υμνογραφικών έργων του βυζαντινού συγγραφέα Ιωσήφ του Υμνογράφου († περ. 886) συντάχθηκαν ανεξάρτητα από τον Ε.Ι. Τωμαδάκη (1971) και τον Β.Α. Ρυμπακόφ (1926, έκδοση 2002). Ο τελευταίος χρησιμοποίησε όχι μόνο ελληνικό, αλλά και εκκλησιαστικό σλαβονικό υλικό.

Ο Τωμαδάκης δεν ανέφερε κανένα κανόνα προς τιμήν του αγίου αποστόλου Ανδρέα, ενώ ο Ρυμπακόφ ανέφερε έναν ανώνυμο σλαβονικό κανόνα του Α' ήχου (σε χειρόγραφο των αρχών του 13ου αιώνα), στα τελευταία τροπάρια του οποίου, μέσω αντίστροφης μετάφρασης από τα σλαβονικά στα ελληνικά, διάβασε την ονομαστική ακροστιχίδα ΙΩΣΗΦ. Ο ίδιος κανόνας δημοσιεύθηκε με βάση το χειρόγραφο του 1097 (Jagić 1886) χωρίς ελληνική αντιστοιχία, για την οποία μέσω αντίστροφης μετάφρασης προτάθηκαν τα αρχικά λόγια «Λαμπραῖς μαρμαριγαῖς...».

Στην έκδοση *Analecta Hymnica Graeca* (1972) δημοσιεύθηκε ο κανόνας του Ιωσήφ στον Ανδρέα τον Πρωτόκλητο του Β' ήχου με ακροστιχίδα «Τῷ πρωτοκλήτῳ δεύτερον πλέκω μέλος· Ιωσήφ» και αρχικά λόγια «Τῷ φωτὶ τῷ θεῷ παρεστῶς...».

Το περιεχόμενο της ακροστιχίδας δείχνει ότι ο Ιωσήφ έγραψε στον απόστολο Ανδρέα οχτώ κανόνες (έναν για κάθε ήχο της Οκτωήχου). Από το σύνολο σώθηκαν μόνο δύο: του Α' ήχου – στη σλαβική παράδοση, και του Β' ήχου – στην ελληνική.

Στο βιβλίο της Π. Θωμά (2018), αφιερωμένο στους κανόνες του Ιωσήφ προς τιμήν διάφορων αγίων σύμφωνα με το σύστημα της οκταηχίας, οι κανόνες για τον Ανδρέα τον Πρωτόκλητο δεν αναφέρονται.

Η έκθεση θα παρουσιάσει τα αποτελέσματα της ανασύνθεσης της ελληνικής ακροστιχίδας στον κανόνα του Α' ήχου χρησιμοποιώντας αντίστροφη μετάφραση από τα σλαβονικά, με σκοπό την επαλήθευση της υπαγωγής του στους οχτώ κανόνες του Ιωσήφ του Υμνογράφου στον Ανδρέα τον Πρωτόκλητο.

Λέξεις κλειδιά: βυζαντινή υμνογραφία, σλαβονική υμνογραφία, Ιωσήφ ο Υμνογράφος, ακροστιχίδα, αντίστροφη μετάφραση.

Iuliana Timofte, UNIBUC

Voices in Translation: Bakhtinian Dialogism in the Subtitling of Russian movies (in Russian)

This study investigates the subtitling of Russian films into Romanian from a Bakhtinian perspective. Drawing on Mikhail Bakhtin's concept of dialogism, the research conceptualizes film dialogue as a dynamic interaction of social, ideological, and interpersonal voices, and subtitling as a secondary discursive genre that re-enunciates these voices under severe technical and semiotic constraints. Using a corpus of Russian films from different historical periods (Soviet, post-Soviet, and contemporary), the analysis compares original Russian dialogues to their Romanian subtitles in order to identify shifts in addressivity, evaluative stance, and discursive tension.

The results show that while subtitling largely preserves propositional meaning, it systematically weakens dialogic relations, particularly at the pragmatic and interactional level. Strategies such as condensation, deletion, and stylistic neutralization tend to monologize conflictual exchanges and level heteroglossia, reducing the visibility of distinct social voices. The study argues that these effects are not merely translational shortcomings but structural consequences of subtitling as a recontextualizing practice. By applying Bakhtinian theory to audiovisual translation, the article contributes to a deeper understanding of how dialogism is transformed in subtitled film discourse and highlights the need to move beyond fidelity-based assessment toward a discourse-oriented model of subtitling analysis.

Keywords: audiovisual translation, subtitling, Bakhtinian dialogism, heteroglossia, recontextualization

Γιουλιάνα Τιμόφτε, ΠΒΟΥΚ

Φωνές στη μετάφραση: η μπαχτινική διαλογικότητα στον υποτιτλισμό ρωσικών ταινιών (στα ρωσικά)

Η παρούσα μελέτη διερευνά τον υποτιτλισμό ρωσικών ταινιών στα ρουμανικά υπό μπαχτινική οπτική. Αξιοποιώντας την έννοια της διαλογικότητας του Μιχαήλ Μπαχτίν, η έρευνα προσεγγίζει τον κινηματογραφικό διάλογο ως δυναμική αλληλεπίδραση κοινωνικών, ιδεολογικών και διαπροσωπικών «φωνών» και τον υποτιτλισμό ως δευτερογενές λογο-ειδολογικό μόρφωμα, δηλαδή ως ένα δευτερογενές ρητορικό είδος

λόγου που επανεκφωνεί (re-enunciates) αυτές τις φωνές υπό αυστηρούς τεχνικούς και σημειωτικούς περιορισμούς. Με βάση ένα σώμα ρωσικών ταινιών από διαφορετικές ιστορικές περιόδους (σοβιετική, μετασοβιετική και σύγχρονη), η ανάλυση συγκρίνει τους πρωτότυπους ρωσικούς διαλόγους με τους ρουμανικούς υποτίτλους, προκειμένου να εντοπίσει μετατοπίσεις στην απευθυντικότητα, στην αξιολογική στάση και στην ένταση του λόγου.

Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι, παρότι ο υποτιτλισμός διατηρεί σε μεγάλο βαθμό το προτασιακό νόημα, αποδυναμώνει συστηματικά τις διαλογικές σχέσεις, ιδίως σε πραγματολογικό και διαδραστικό επίπεδο. Στρατηγικές όπως η συμπύκνωση, η παράλειψη και η υφολογική εξουδετέρωση τείνουν να μονολογικοποιούν συγκρουσιακές ανταλλαγές και να εξομαλύνουν την ετερογλωσσία, μειώνοντας την ορατότητα διακριτών κοινωνικών φωνών. Η μελέτη υποστηρίζει ότι τα φαινόμενα αυτά δεν συνιστούν απλώς μεταφραστικές «αστοχίες», αλλά δομικές συνέπειες του υποτιτλισμού ως πρακτικής επαναπλαισίωσης (recontextualization). Εφαρμόζοντας τη μπαχτινική θεωρία στη μεταφραστική πρακτική του οπτικοακουστικού λόγου, το άρθρο συμβάλλει σε μια βαθύτερη κατανόηση του τρόπου με τον οποίο η διαλογικότητα μετασχηματίζεται στον υποτιτλισμένο κινηματογραφικό λόγο και αναδεικνύει την ανάγκη να μετακινηθούμε πέρα από αξιολογήσεις που στηρίζονται αποκλειστικά στην «πιστότητα», προς ένα ερμηνευτικό μοντέλο ανάλυσης του υποτιτλισμού προσανατολισμένο στον λόγο.

Λέξεις-κλειδιά: οπτικοακουστική μετάφραση, υποτιτλισμός, μπαχτινική διαλογικότητα, ετερογλωσσία, επαναπλαισίωση.

Anna Vangelakoudi, NKUA

Bakhtin's Carnavalesque Principle of Laughter in Gogol's Work and the Rendering of the Corresponding Comic Elements in Greek and English Translations of *The Overcoat*

According to Bakhtin, the verbal absurdities that are particularly frequent in Gogol's late-period writing constitute features of the *coq-à-l'âne* style and are associated both with popular comic culture and with grotesque realism. This paper examines how these distinctive features, as encountered in Gogol's late-period short story *The Overcoat*, are rendered in five Greek and seven English translations of the work. Particular attention is paid to the elements that generate the grotesque atmosphere, as well as to the story's numerous wordplays.

Keywords: translation; Gogol; grotesque; individual authorial style; *The Overcoat*.

Άννα Βαγγελακούδη, ΕΚΠΑ

Η καρνιβαλιστική αρχή του γέλιου του Μπαχτίν στο έργο του Γκόγκολ και η απόδοση των αντίστοιχων κωμικών στοιχείων στις ελληνικές και αγγλικές μεταφράσεις του *Παλτό*.

Σύμφωνα με τον Μπαχτίν οι λεκτικοί παραλογισμοί, που είναι ιδιαίτερα συχνοί στο έργο του Γκόγκολ της ύστερης περιόδου, αποτελούν στοιχεία του *coq-a-l'âne stil* και συνδέονται με το λαϊκό κωμικό στοιχείο αλλά και τον γκροτέσκο ρεαλισμό. Στην εργασία εξετάζεται πως τα χαρακτηριστικά αυτά στοιχεία, που βρίσκουμε στο διήγημα *Παλτό* της ύστερης περιόδου του Γκόγκολ, αποδίδονται σε πέντε ελληνικές και επτά αγγλικές μεταφράσεις του έργου. Γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στα στοιχεία που συνθέτουν το γκροτέσκο κλίμα καθώς και στα πολυάριθμα λογοπαίγνια του έργου.

Λέξεις-κλειδιά: μετάφραση, Γκόγκολ, γκροτέσκο, προσωπικό ύφος γραφής, *Παλτό*.

Vasiliki Velliou, NKUA

The Open Body in Bakhtin: The Grotesque from Rabelais to Cinematic Horror

This paper traces the “paths” of the Bakhtinian grotesque from Rabelaisian carnival to contemporary mass culture and cinematic body horror. It takes as its point of departure carnival as a collective experience of the body: a regime of laughter and the material–bodily principle enacted in public space, in which the “high” is displaced into the “low” and historical transition is inscribed in the flesh as an open, unfinished metamorphosis. Within this framework, the grotesque body functions as a site of exchange and redistribution: the private becomes common, what is concealed becomes manifest, and visibility is reconfigured as a cultural and political stake.

The paper then considers the movement from the utopian/communal dimension of the grotesque towards later configurations in which corporeality becomes a terrain of fear, control, and discipline. The body-horror cinema of the 1970s—political identity thrillers and allegories of lost control, contamination, and reproduction—is read as an extension of the grotesque method: images of excess and transformation that disclose cultural contradictions, the precarity of the subject, and the distribution of the sensible—that is, the regimes through which certain bodies are rendered visible, in particular ways, and at particular costs.

Keywords: Bakhtin; carnival; grotesque body; body horror; visibility / distribution of the sensible.

Βασιλική Βέλλιου, ΕΚΠΑ

Το ανοιχτό σώμα στον Μπαχτίν: Το γκροτέσκο από τον Ραμπελαί στον κινηματογραφικό τρόμο

Η ανακοίνωση παρακολουθεί τις «διαδρομές» του μπαχτινικού γκροτέσκου από το καρναβάλι του Rabelais έως τη σύγχρονη μαζική κουλτούρα και το κινηματογραφικό body horror. Αφετηρία αποτελεί η καρναβαλική συνθήκη ως συλλογική εμπειρία του σώματος: ένα καθεστώς γέλιου και «κυλικής σωματικής αρχής» στον δημόσιο χώρο, όπου το υψηλό μετατίθεται στο «κάτω» και η ιστορική μετάβαση εγγράφεται στη σάρκα ως ανοιχτή, ημιτελής μεταμόρφωση. Στο πλαίσιο αυτό, το γκροτέσκο σώμα λειτουργεί ως τόπος ανταλλαγής και αναδιανομής: το ιδιωτικό γίνεται κοινό, το αποκρυπτόμενο εμφανίζεται, και η ορατότητα οργανώνεται εκ νέου ως πολιτισμικό διακύβευμα. Στη συνέχεια εξετάζεται η διαδρομή από την ουτοπική/κοινοτική διάσταση του γκροτέσκου προς νεότερες μορφές, όπου η σωματικότητα γίνεται πεδίο φόβου, ελέγχου και πειθάρχησης. Το body horror της δεκαετίας του 1970 (πολιτικά θρίλερ ταυτότητας, αλληγορίες απώλειας ελέγχου, μόλυνσης και αναπαραγωγής) διαβάζεται ως παράταση της γκροτέσκας μεθόδου: εικόνες υπερβολής και μεταμόρφωσης που αποκαλύπτουν πολιτισμικές αντιφάσεις, την επισφάλεια του υποκειμένου και τη «διανομή του αισθητού» γύρω από το ποια σώματα φαίνονται, πώς, και με ποιο κόστος.

Λέξεις-κλειδιά: Μπαχτίν, καρναβάλι, γκροτέσκο σώμα, body horror, ορατότητα/διανομή του αισθητού

Athanasios Verdis, NKUA

Bakhtin's Contribution to Psychological and Educational Research

Dialogism, as developed by Mikhail Bakhtin, provides the conceptual context for the Dialogical Self Theory formulated by Hubert Hermans. In Bakhtin's work, meaning and consciousness are approached as relational phenomena, since every utterance is shaped through its orientation toward other utterances and toward anticipated responses within specific social and historical conditions. Hermans translates this dialogical principle from discourse analysis into a psychological account of the self.

Within Dialogical Self Theory, the self is described as a configuration of multiple I-positions. Each I-position represents a particular standpoint, voice, or mode of relating, and these positions are connected through dialogical processes such as response, tension, and coordination. This formulation reflects Bakhtin's notion of polyphony, where different voices coexist and interact without being reduced to a single perspective. As a result, inner

experience is treated as an ongoing interaction among voices that carry social, cultural, and institutional references.

Bakhtin's concept of unfinalisability is incorporated into this framework by describing the self as open to continuing re-positioning over time. Personal identity is therefore understood as a process that unfolds through changing relations among I-positions rather than as a completed structure. In this way, Bakhtinian dialogism contributes a set of organizing concepts—dialogue, voice, polyphony, and unfinalisability—that structure the theoretical foundations of Dialogical Self Theory.

Key words: Dialogism, Dialogical Self Theory, Bakhtinian theory, I-positions, polyphony.

Αθανάσιος Βέρδης, ΕΚΠΑ

Η συμβολή του Μπαχτίν στην ψυχολογική και εκπαιδευτική έρευνα

Η μπαχτινική θεωρία της διαλογικότητας αποτελεί το πλαίσιο μέσα στο οποίο συγκροτείται η Θεωρία του Διαλογικού Εαυτού του Ολλανδού στοχαστή Hubert Hermans. Στο έργο του Bakhtin, ο λόγος και η συνείδηση νοούνται ως φαινόμενα που προκύπτουν μέσα από σχέσεις διαλόγου, καθώς κάθε εκφορά συνδέεται με προηγούμενες και μελλοντικές φωνές και τοποθετείται σε συγκεκριμένα κοινωνικά και ιστορικά συμφραζόμενα. Ο Hermans μεταφέρει αυτή την αρχή στο πεδίο της ψυχολογίας, αντιμετωπίζοντας τον εαυτό ως πεδίο διαλογικών σχέσεων.

Στη Θεωρία του Διαλογικού Εαυτού του Hermans, ο εαυτός περιγράφεται ως σύνολο πολλαπλών θέσεων του "εγώ" (I positions), οι οποίες αντιστοιχούν σε διαφορετικές οπτικές και τρόπους τοποθέτησης. Οι θέσεις αυτές συνδέονται μεταξύ τους μέσω διαλόγου, αντιπαράθεσης ή συντονισμού, σε αναλογία με την έννοια της πολυφωνίας στον Μπαχτίν, όπου οι φωνές συνυπάρχουν χωρίς να ανάγονται σε μία ενιαία προοπτική. Η εσωτερική εμπειρία προσεγγίζεται έτσι ως κοινωνικά και πολιτισμικά διαμεσολαβημένη.

Η μπαχτινική αρχή της μη-τελικότητας ενσωματώνεται επίσης στη εν λόγω θεωρία, υποστηρίζοντας την αντίληψη ότι ο εαυτός παραμένει ανοιχτός σε μεταβολές και αναδιατάξεις θέσεων. Με αυτόν τον τρόπο, η Θεωρία του Διαλογικού Εαυτού υιοθετεί τη διαλογικότητα, την έννοια της φωνής και την πολυφωνία ως βασικά εργαλεία για την περιγραφή της συγκρότησης της υποκειμενικότητας.

Λέξεις κλειδιά: Διαλογικότητα, Θεωρία του Διαλογικού Εαυτού, μπαχτινική θεωρία, I-θέσεις, πολυφωνία

Tasoula Voutsina, NKUA

The Carnavalesque through M. Bakhtin's Theory in M. Bulgakov's Novel *The Master and Margarita*

This paper examines the carnivalesque dimension in Mikhail Bulgakov's novel *The Master and Margarita*. Mikhail Bakhtin's theory of carnival and laughter culture is employed as a methodological tool for approaching—and more fully understanding—the text. In particular, grotesque realism, ambivalent laughter, and the projection of an inverted reality—of a “broken mirror”—as a strategy of contestation are all features observable in the novel and will be analysed through the lens of Bakhtin's literary theory.

The events unfolding in Moscow, as well as those surrounding the trial of Yeshua Ha-Notsri, are marked by caricatural description, satirical tonality, and characters inspired by carnival—most notably the entourage of Woland, the representative of Evil. Finally, through the novel's polyphony and heteroglossia, the reader is enabled to apprehend its characters in a multi-layered, prismatically refracted manner—without being directed by a monologic narrative voice—while moving along the threshold between fantasy and reality.

Keywords: M. Bakhtin; carnival; grotesque realism; laughter culture; satire.

Τασούλα Βουτσινά, ΕΚΠΑ

Το καρναβαλικό στοιχείο υπό το πρίσμα της θεωρίας του Μ. Μπαχτίν στο μυθιστόρημα του Μ. Μπουλγκάκοφ «Ο Μαιτρ και η Μαργαρίτα»

Στην παρούσα εργασία θα εξεταστεί το καρναβαλικό στοιχείο που εντοπίζεται στο μυθιστόρημα του Μ. Μπουλγκάκοφ «Ο Μαιτρ και η Μαργαρίτα». Ο Μ. Μπαχτίν με τη θεωρία του καρναβαλιού και της γελαστικής κουλτούρας θα χρησιμοποιηθεί ως μεθοδολογικό εργαλείο για την προσέγγιση του έργου και για την καλύτερη κατανόησή του. Συγκεκριμένα, ο γκροτέσκοκ ρεαλισμός, το αμφιθυμικό γέλιο κι η προβολή μιας αντεστραμμένης πραγματικότητας -ενός σπασμένου κατόπτρου- με στόχο την αμφισβήτηση είναι στοιχεία που παρατηρούνται στο μυθιστόρημα και θα αναλυθούν με βάση τη θεωρία του Ρώσου θεωρητικού της λογοτεχνίας. Τα γεγονότα που εκτυλίσσονται στη Μόσχα αλλά και στη δίκη του Γιεσουά Χα Νοτσίρι εμπεριέχουν γελοιογραφικές περιγραφές, σατιρικό τόνο και χαρακτήρες που έχουν εμπνευστεί από το καρναβάλι, όπως για παράδειγμα οι ακόλουθοι του Βολάντ - του εκπροσώπου του Κακού. Τέλος, ο αναγνώστης μέσω της πολυφωνικότητας και ετερογλωσσίας του μυθιστορήματος αντιλαμβάνεται πολύπλευρα και πολυπρισματικά τους ήρωες -χωρίς να τον κατευθύνει μια μονολογική αφηγηματική φωνή- κινούμενος στο μεταίχμιο φαντασίας και πραγματικότητας.

Λέξεις κλειδιά: Μ. Μπαχτίν, καρναβάλι, γκροτέσκος ρεαλισμός, γελαστική κουλτούρα, σάτιρα

Kamilla Yusupova, DUTH

The Reception of Mikhail Bakhtin in Greece through the Theory of Speech Genres

The present study seeks to examine the reception of Mikhail Bakhtin in Greece through a specific theoretical dimension of his work: the theory of speech genres. Greek scholarship has primarily engaged with *Problems of Dostoevsky's Poetics* and *Rabelais and His World*, through which concepts such as polyphony and the carnivalesque were disseminated. By contrast, Bakhtin's study of speech genres remains comparatively less well known, despite offering particularly fertile tools for the understanding of literature.

This theory approaches the literary work not as a static form but as a composition of diverse primary and secondary speech genres, in which the dialogue, the letter, everyday narration, and other discursive forms are incorporated and transformed, generating polyphony and stylistic heterogeneity. In this way, literary genres are understood as sites of dialogic encounter among discourses and styles. Bakhtin's approach does not replace classical philological classifications; rather, it complements them by providing new interpretive tools for studying literature as a historically and socially situated discursive practice.

Keywords: Bakhtin's reception; speech genres; literature; novel; primary and secondary genres.

Καμίλλα Γιουσούποβα, ΔΠΘ

Η πρόσληψη του Μιχαήλ Μπαχτίν στην Ελλάδα μέσα από τη θεωρία των ειδών του λόγου

Η παρούσα μελέτη επιχειρεί να προσεγγίσει την πρόσληψη του Μιχαήλ Μπαχτίν στην Ελλάδα μέσα από μια συγκεκριμένη θεωρητική πτυχή του έργου του, τη θεωρία των ειδών του λόγου. Η ελληνική βιβλιογραφία γνώρισε κυρίως τα έργα *Ζητήματα της ποιητικής του Ντοστογιέφσκι* και *Ο Ραμπελαί και ο κόσμος του*, μέσα από τα οποία διαδόθηκαν έννοιες όπως η πολυφωνία και το καρναβαλικό στοιχείο. Αντίθετα, η μελέτη του για τα είδη του λόγου παραμένει λιγότερο γνωστή, παρότι προσφέρει γόνιμα εργαλεία για την κατανόηση της λογοτεχνίας.

Η θεωρία αυτή προσεγγίζει το λογοτεχνικό έργο όχι ως στατική μορφή, αλλά ως σύνθεση ποικίλων πρωτογενών και δευτερογενών ειδών λόγου, όπου ο διάλογος, η επιστολή, το καθημερινό αφήγημα και άλλες μορφές λόγου ενσωματώνονται και μετασχηματίζονται, δημιουργώντας πολυφωνία και υφολογική ποικιλία. Με αυτόν τον τρόπο, τα λογοτεχνικά είδη θεωρούνται πεδία διαλογικής συνάντησης λόγων και υφών. Η προσέγγιση του

Μπαχτίν δεν αντικαθιστά τις κλασικές φιλολογικές κατηγοριοποιήσεις, αλλά τις συμπληρώνει, προσφέροντας νέα ερμηνευτικά εργαλεία για τη μελέτη της λογοτεχνίας ως ιστορικά και κοινωνικά προσδιορισμένης πρακτικής λόγου.

Λέξεις-κλειδιά: πρόσληψη του Μπαχτίν, είδη του λόγου, λογοτεχνία, μυθιστόρημα, πρωτογενή και δευτερογενή είδη.

Artur Zachar, UWB

Dialogism in the Poetry of the Belarusian–Polish Borderland: A Bakhtinian Perspective (The Case of Jan Czekwin)

The paper examines dialogism in the poetry of the Belarusian–Polish borderland from a Bakhtinian perspective. Proceeding from Bakhtinian thought, dialogism is understood as a specific type of meaning-making relations that extend beyond dialogic speech in its narrow sense.

The Belarusian–Polish borderland is approached as a cultural and epistemological space in which poetic consciousness is shaped through the coexistence of heterogeneous cultural and axiological orientations. Within this framework, the poetry of Jan Czekwin is considered as a representative case that allows for an analysis of dialogic thinking in lyric poetry.

The analysis focuses on the dialogic organization of the poetic word, shaped by bilingual and multicultural experience, as well as on the motif of inner duality, interpreted as a form of dialogic consciousness. Czekwin’s poetry provides material for tracing how dialogic relations manifest themselves within lyrical utterance and participate in the formation of poetic thinking in a borderland context.

The paper aims to test the productivity of Bakhtin’s concept of dialogism for literary analysis of borderland lyric poetry.

Keywords: dialogism, intertextuality, East–West cultural dialogue, borderland poetry, Jan Czekwin

Άρθρου Ζάχαρ, ΠΜΠ

Διαλογικότητα στην ποίηση της λευκορωσο-πολωνικής μεθορίου: μια μπαχτινική προοπτική (η περίπτωση του Jan Czykwin)

Η ανακοίνωση εξετάζει τη διαλογικότητα στην ποίηση της λευκορωσο-πολωνικής μεθορίου υπό μπαχτινική οπτική. Εκκινώντας από τον μπαχτινικό στοχασμό, η διαλογικότητα νοείται ως ένας ιδιαίτερος τύπος σχέσεων παραγωγής νοήματος, ο οποίος υπερβαίνει τον διάλογο με τη στενή, γλωσσικο-επικοινωνιακή του έννοια.

Η λευκορωσο-πολωνική μεθόριος προσεγγίζεται ως πολιτισμικός και επιστημολογικός χώρος, εντός του οποίου η ποιητική συνείδηση διαμορφώνεται μέσω της συνύπαρξης ετερογενών πολιτισμικών και αξιολογικών προσανατολισμών. Στο πλαίσιο αυτό, η ποίηση του Jan Czykwin εξετάζεται ως αντιπροσωπευτική περίπτωση που επιτρέπει την ανάλυση της διαλογικής σκέψης στη λυρική ποίηση.

Η ανάλυση εστιάζει στη διαλογική οργάνωση της ποιητικής λέξης, όπως αυτή διαμορφώνεται από τη δίγλωσση και πολυπολιτισμική εμπειρία, καθώς και στο μοτίβο της εσωτερικής δυαδικότητας, το οποίο ερμηνεύεται ως μορφή διαλογικής συνείδησης. Η ποίηση του Czykwin προσφέρει υλικό για να ανιχνευθεί πώς οι διαλογικές σχέσεις εκδηλώνονται εντός του λυρικού εκφωνήματος και συμβάλλουν στη συγκρότηση της ποιητικής σκέψης σε ένα μεθοριακό πλαίσιο.

Η ανακοίνωση αποσκοπεί να δοκιμάσει την αναλυτική παραγωγικότητα της μπαχτινικής έννοιας της διαλογικότητας για τη λογοτεχνική ερμηνεία της μεθοριακής λυρικής ποίησης.

Λέξεις-κλειδιά: διαλογικότητα, διακειμενικότητα, πολιτισμικός διάλογος Ανατολής–Δύσης, μεθοριακή ποίηση, Jan Czykwin.